

Genus i sportjournalistiken

*En bild- och rubrikanalys av manlig och kvinnlig
representation i Sportbladet*

JESSICA ROSENGREN
MARIA UNGA

**Medie- och kommunikationsvetenskap
Journalistik**

Luleå tekniska universitet
MUSIK OCH MEDIER
Medier och upplevelseproduktion

Genus i sportjournalistiken

En bild- och rubrikanalys av manlig och kvinnlig
representation i Sportbladet

Maria Unga
Jessica Rosengren

Luleå tekniska universitet
C-uppsats

Medie- och kommunikationsvetenskap, journalistik
Institutionen för musik och medier

Abstract

The subject of this study is to see how men and women are represented in Sportbladet. The aim was to do a study on the pictures of the cover, as well as the biggest picture on the first and second double page in the paper during a limited period of two weeks in February 2006. We have studied how often men and women appear on photos in the paper and which sport they represent the most. We have also studied how the pictures are taken, for example from which angle and how that affects how men and women are represented.

From the results of this study, the conclusion can be drawn that the representation of men and women in pictures is very uneven in Sportbladet. Men are represented two times more than women. The pictures of men are also more personal than the pictures of women. We also discovered differences in how Sweden's two Olympic ice hockey teams (men and women) were presented before the final game.

Keywords Gender Representation Sport Journalism Hegemony Sportbladet

Sammanfattning

Vi har tittat på hur män och kvinnor representeras i Sportbladet genom att göra en bild- och rubrikanalys på förstasidor och utvalda uppslag av tidningen, det under en begränsad period på två veckor under februari 2006. Vi har tittat på hur ofta kvinnor och män förekommer på bilderna och vilka idrotter som är oftast förekommande. Men också hur bilderna är tagna, från vilken vinkel exempelvis och vad det får för betydelse för framställningen av manliga och kvinnliga idrottsutövare.

Sport är ett område som är strikt uppdelat i män och kvinnor och det märks följaktligen i sportjournalistiken. Det finns en tydlig hierarki inom området där det är Mannen som är den dominerande. Det tar sig i uttryck genom att det är män som tar bilderna, den största delen av bilderna är på män och i en jämförelse mellan dam- och herrhockeyn finns stora skillnader i hur de representeras. Männen blir fotade i närbilder, framifrån medan kvinnorna i större utsträckning visas på helbilder, på distans och med ryggen mot kameran.

Nyckelord Genus Sportjournalistik Bildjournalistik Representation Hegemoni Sportbladet

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	5
1.1 INTRODUKTION OCH PROBLEMFÖRMULERING	5
2. SYFTE	7
2.2 FRÅGESTÄLLNINGAR	7
3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	8
3.1 REPRESENTATION	8
3.1.1 VART KOMMER MENING IFRÅN?	9
3.2 MEDIERNAS MAKT	10
3.2.1 ALLSMÄKTIGA MEDIER	10
3.2.2 MAKTLÖSA MEDIER	11
3.2.3 MÄKTIGA MASSMEDIER	11
3.3 PERSPEKTIV PÅ GENUS	12
3.3.1 DE TRE STEREOTYPERNA	12
3.3.2 ALLT KAN BLI GENUS	14
3.3.3 GENUSSYSTEMET	14
3.4 HEGEMONI	16
4. TIDIGARE FORSKNING	17
4.1 BILDENS BUDSKAP	17
4.2 KVINNOIDROTEN	21
4.3 SPORTSIDANS UTSEENDE – FRÅN DÅ TILL NU	23
4.3.2 RUBRIKERNAS UTVECKLING	24
5. METOD OCH MATERIAL	31
5.1 ANALYSSCHEMAT FÖR BILDER OCH RUBRIKEN	33
6. ANALYS AV SPORTBLADET	35
6.1 STATISTIK ÖVER ANTAL BILDER PÅ KVINNOR OCH MÄN I SPORTBLADET MELLAN 10/2 – 27 FEBRUARI 2006.	35
6.2 KÖN, IDROTT OCH ANJA PÄRSON I SPORTBLADET	36
6.3 DE REPRESENTERADE IDROTTERNA, FÖRSTA OCH ANDRA UPPSLAGET	37
6.3.1 IDROTTERNA MED FLEST UTÖVARE	38
6.4 BILDUTSNITT OCH KAMERAVINKEL	39
6.4.1 BILDUTSNITT OCH KAMERAVINKEL PÅ FRAMSIDORNA	40
6.4.2 BILDUTSNITT OCH KAMERAVINKEL, FÖRSTA OCH ANDRA UPPSLAGET	41
6.5 BLICKEN OCH LEENDET	43
6.5.1 FÖRSTASIDORNA	43
6.5.2 FÖRSTA OCH ANDRA UPPSLAGET	44
6.6 AKTIV OCH PASSIV, FRAMSIDOR	45
6.6.1 AKTIV OCH PASSIV, FÖRSTA OCH ANDRA UPPSLAGET.	46
6.7 HÄNDELSE, MÅL, PORTRÄTT ELLER FÖREMÅLSBILD	47
6.7.1 FRAMSIDORNA	47
6.7.2 FÖRSTA, ANDRA UPPSLAGET	47
6.8 ANNAN STATISTIK SOM VI FICK UT AV ANALYSEN	48
6.9 HERR- OCH DAMHOCKEYLANDSLAGET, EN JÄMFÖRELSE AV TVÅ LANDSLAG INOM SAMMA SPORT, I SPORTBLADET	49
7. DISKUSSION	53
7.1 DET KOLLEKTIVA MASKULINITETSPROJEKTET	53
7.2 TRE KRONOR OCH ”DAMKRONORNA”	54
7.3 HEGEMONIN VERKAR	54
7.4 MÄNNEN PÅ FÖRSTASIDAN	55
7.5 DE DOMINERANDE IDROTTERNA	56
8. FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	59
9. REFERENSER	60
10. BILAGOR	61
BILAGA 1 EN JÄMFÖRELSE MELLAN TVÅ LANDSLAG I SAMMA SPORT	
BILAGA 2 BILDER FRÅN SPORTBLADETS FRAMSIDA	

1. Inledning

1.1 Introduktion och problemformulering

Måste man heta Anja Pärson för att vara med i Sportbladet? Den frågan ställde vi oss efter att ha bläddrat igenom några nummer av Aftonbladets sportbilaga.

I de fall det förekom en kvinnlig idrottare på bilderna så var det just Anja Pärson. Var det bara en tillfällighet? Den här iakttagelsen väckte vårt intresse för att studera hur kvinnor och män representeras i Sportbladet. Hur ofta förekommer män och kvinnor på bilder? Finns det fler bilder på män än på kvinnor? När en kvinna väl förekommer i Sportbladet, är det då just Anja Pärson som får den platsen? Eller finns det plats för andra kvinnliga idrottare också?

Aftonbladet är nordens största dagstidning och läses i genomsnitt av 1,4 miljoner människor i Sverige, varje dag. Sportbladet är en daglig bilaga till Aftonbladet och läses i genomsnitt av 297 000 personer. De här siffrorna visar att det är en tidning som når ut till många läsare. Själv uppmärksammade vi att många i vår omgivning köpte Aftonbladet just för att få Sportbladet. Tidningens popularitet gjorde också att vi blev nyfikna på att titta lite närmare på innehållet. Som sportintresserade tjejer frågar vi oss; hur kan vi identifiera oss med sportjournalistiken i Aftonbladet? Var finns våra förebilder och hur framställs de genom bilder och rubriker? Vad är det Sportbladet egentligen säger till sina manliga och kvinnliga läsare, utifrån rollen som en av skaparna av kulturella överenskommelser i samhället? Radioprogram, tv, serietidningar, filmer, kompisar, arbetskamrater och föräldrar påverkar vår självuppfattning, hur vi väljer att klä oss, var vi vill leva och bo, vad vi säger till våra kompisar och vad vi kräver av varandra som män och kvinnor. Helt enkelt hur det påverkar vårt vardagsliv. Om det skulle vara så att män dominerar sportsidorna, så måste också det påverka kvinnors syn på sig själva, men även männens syn på kvinnan och sig själv, framförallt då inom idrotten. Sportbladet fungerar alltså som en av många källor till fostran. Och just för att den har en uppfostrande roll och är med och formar identiteter, manliga som kvinnliga, så vill vi göra en studie av bilder och rubriker utifrån ett genusperspektiv. För oss har Yvonne

Hirdmans genusforskning fungerat som en bra ingång och breddat vårt intresse. Genus kan beskrivas som kunskapen om vad som är ”manligt” och ”kvinnt” och hur de rollerna skapas genom fostran och tvång. Vi tycker att en av hennes intressantaste synpunkter är att det är männen som alltid, genom historien, har lyfts fram som hjältar och förebilder, i alla kategorier. Det har alltid handlat om att visa upp männen inför män. Det är ett mönster som vi känner igen inom idrotten som är ett område som är nästan orubbligt könsuppdelat, i herrklasser och damklasser. I början av 1900-talet var det fortfarande onaturligt för kvinnor att utöva idrott, det var en sysselsättning som bara förbehölls männen. Även sportsidorna dominerades av män, alla referat, bilder och texter handlade om männens prestationer. Kvinnor förekom aldrig, varken som idrottsutövare, journalister eller fotografer. Vi vill därför se om det mönstret finns kvar på sportsidorna. Görs sportjournalistiken fortfarande av män, om män, för män?

Det är inte någon slump att vi väljer att studera just bilder, vi båda är intresserade av foto, men också för att bilder inom sportjournalistiken har en stor betydelse för helhetsintrycket. Bilder lockar läsaren till artikeln, visa vad som har hänt, hur någon ser ut eller ger en stämning. Det första läsaren ser på ett uppslag är just bilden.

2. Syfte

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka, utifrån ett genusperspektiv, hur Aftonbladets sporttidning Sportbladet förhåller sig till kvinnliga och manliga idrottare. Därmed har vi två olika uppgifter framför oss. Det ena är att göra en kvantitativ studie där vi tar reda på antalet gånger kvinnor och män medverkar i Sportbladet och vilken idrott de representerar. Det andra vi ska undersöka är på vilket sätt respektive framställs, genom en kvalitativ analys.

2.2 Frågeställningar

- Hur många män och kvinnor är med på bilder i Sportbladet? Vi vill veta om något av könen förekommer oftare på bilderna än det andra.
- Vilken idrottsgren utövar personen på bilden? Vilken sport dominerar och är det olika sporter som dominerar när det handlar om män/kvinnor?
- I vilket sammanhang befinner sig personen i? Är det en situationsbild, målbild, porträttbild? Vi vill se om män oftare är porträtterade som aktiva och kvinnor oftare som passiva.
- Vi vill titta närmare på bildkompositionen. Vilken vinkel har bilden, vilken blickriktning har personen på bilden?
- Hur används rubriker? Finns det ett samarbete mellan rubriken och bilden? Säger rubriken något annat än bilden?
- Vem är fotografen? Är det en man eller en kvinna? Var är bilden tagen ifrån, till exempel en bildbyrå?
- Finns det några skillnader i hur herr- och damhockeylaget presenteras i bilder inför finalmatchen i OS?

3. Teoretiska utgångspunkter

I det här kapitlet kommer vi att redovisa de teorier som vi utgår ifrån i vår studie av Sportbladet. Analysen har sin utgångspunkt i Stuart Halls forskning om representation.

3.1 Representation

Enligt Stuart Hall är representation produktionen av mening genom språket (Hall, 1997). För att förstå vår omvärld behöver vi ord, symboler och stereotyper som vi delar med andra inom vår kultur. Kultur brukar förklaras i termer av ”delade meningar”, det förklarar Hall med att vi i en och samma kultur har ungefär samma ”begreppskarta” med tankar och referenser i huvudet. Det är därför som vi kan kommunicera med varandra överhuvudtaget och ge mening till världen omkring oss. Men det räcker inte med att vi delar en ”begreppskarta”, som Hall beskriver det, vi måste representera eller utbyta meningar och begrepp och det kan vi bara göra när vi talar samma språk. Språket är därför mycket viktigt i uppbyggnaden av delade meningar (i en kultur) och spelar därför en central roll när det gäller representation och hur vi skapar mening. Den ”delade begreppskartan” måste bli översatt till ett gemensamt språk så vi kan sammanlänka våra tankar och idéer genom att tala, skriva eller bilder. Att tala samma språk behöver inte i det här sammanhanget betyda att ett folk måste tala svenska för att förstå varandra, utan här räknas även kroppsspråk och minspel in.

Mening beror på förhållandet mellan saker i världen, människor, objekt och händelser, verkliga eller fiktiva och det konceptuella systemet kan sköta mentala representationer av dem (Hall, 1997). Språket är det verktyg som journalister måste använda sig av för att representera något i ett visst reportage. Både genom bild och text, genom bokstäver och bildval. Och de artiklarna får mening först när någon annan tolkar dem.

Visuella bilder och tecken är just (bara) tecken. Ett får på en målad tavla är inget riktigt får, bara ett tecken för ett får. En sådan bild bär en mening som i sin tur måste bli tolkad. Artiklar och reportage är en beskrivning, en framställning av något som har hänt. Texterna representerar något som har hänt

i verkligheten. Den representationen återger verkligheten åt läsaren, som tolkar. Tolkningen är alltid med i bilden när det handlar om representation.

3.1.1 Vart kommer mening ifrån?

Genom språket konstrueras mening. Hall har delat upp tre olika synsätt att förklara hur det fungerar, som han har döpt till: den reflektiva, den intentionella och den konstruktionistiska.

I den **reflektiva** skapas mening genom att språket reflekterar mening genom objekt som redan finns och existerar i världen, såsom ett objekt, personer och händelser. Han citerar en poet vid namn Gertrude Stein som en gång lär ha sagt att "A rose is a rose is a rose". Språket fungerar alltså som en spegel i den här teorin, som reflekterar "sann mening som reflekterar det redan existerande". (Hall, 1997).

Den andra teorin, den **intentionella** står för motsatsen till den reflektiva. Den framhäver att det är författaren som sätter sin personliga prägel på mening genom språket. Ord betyder det författaren vill att de ska betyda, skriver Hall. Han anser att varje individ har ett eget unikt språk. Men vi kommer fortfarande inte ur att vi har ett delat språk, annars skulle vi alla gå omkring med privata språk som ingen annan förstår. Våra egna tankar och tänka meningar som vi vill föra fram måste alltid hålla sig till reglerna för språket för att andra ska kunna dela dem och förstå dem.

Den **konstruktionistiska** teorin går ut på att saker "inte betyder", utan det är vi som konstruerar mening genom system av representation, som begrepp och tecken. Här skiljer Hall på de materiella och symboliska världarna. Där det i den förstnämnda existerar saker och människor och i den andra, symboliska världen, speglas processer där språk och mening verkar genom representation. Det är de sociala aktörerna, skriver Hall, som använder begreppssystem som ligger i deras kultur för att konstruera mening och göra världen begriplig och för att kommunicera om världen på ett meningsfullt sätt till andra människor. Sportjournalister och fotografer kan i vår uppsats betraktas som de "sociala aktörer" som vi beskriver här ovan.

Så den värld som återges, återskapas eller konstrueras i media, genom språket, beskrivs utifrån en gemensam, delad kulturell överenskommelse. Genom

språket kan var och en av oss bilda en uppfattning om verkligheten och även kommunicera med varandra.

3.2 Mediernas makt

Har massmedierna någon makt, och i så fall, hur mycket? I dag delar de flesta uppfattningen att media påverkar våra åsikter och värderingar. Men hur går det till? Det är en fråga som inte är lika lätt att besvara. Många tror att om filmer och tv-program innehåller mycket våld så blir samhället mer våldsamt. Om det går dåligt för ett parti i valet så brukar det partiet skylla på medierna. Men är det verkligen så? Jesper Bengtsson, ledarskribent och utrikesredaktör på Aftonbladet, uppmanar oss till att fråga oss själva hur påverkade vi blir av medierna. Påverkar massmedierna dina åsikter och värderingar? Hur mycket? De flesta som får den frågan brukar svara att de inte blir skärskilt påverkade alls. De tycker att de själva skapar sin världsbild. Enligt Bengtsson ligger sanningen någonstans mitt emellan. (Bengtsson, 2001)

3.2.1 Allsmäktiga medier

Det finns tre olika tidsperioder med olika uppfattningar om mediernas makt i medieforskningen under 1900-talet. Den första uppfattningen härskade under början på 1900-talet och cirka trettio år framåt. Den kallas för *allsmäktiga medier*, ibland också för *injektionsteorin*. Under den här perioden utgick man ifrån att medierna påverkade publiken väldigt mycket. (Bengtsson, 2001) Det här var under en tid då tidningarna hade börjat spridas och radion var på intågande. Det gick att ta in omvärlden i hemmet. Industrialismen gjorde sitt genombrott. Samhället förändrades.

Inom psykologin trodde man att människan var styrd av biologiska faktorer och de kemiska processerna i hjärnan intog en central roll. Man trodde att om media förde ut ett bra förpackat budskap så skulle de flesta hålla med, eller reagera som det här budskapet ville. Om det stod att man ska köpa Pepsodent så skulle folk göra det. Under första världskriget användes tidningarna till att hetsa olika länders folkgrupper mot varandra, vilket stärkte tron på mediernas makt. Mellan de två krigen användes radio och filmer i propagandasynfte av diktatorer som Hitler och Mussolini. (Bengtsson, 2001)

3.2.2 Maktlösa medier

Allteftersom förstod man att människor inte var så lättpåverkade som man hade trott. Massmedierna inte var den enda faktorn som påverkade människors åsikter och bild av verkligheten. Enligt Bengtsson var den nya empiriska forskningen i USA en orsak till detta. Under början av 40-talet gick man ut på gatorna och frågade folket vad de tyckte. En av forskarna var Paul Lazarsfeld.

Han menade att människorna är mer mottaglig för information från en presidentkandidat som de gillar. Lazarsfeld menade också att folks åsikter och värderingar påverkades mest av de människor som vi har runt omkring oss, som familj, vänner och arbetskamrater. Han formade en teori som kallades för *tvåstegshypotesen*. Teorin gick ut på att det finns så kallade opinionsbildare runt omkring i samhället. Personer som läser mycket, håller sig välinformerade och har ett yrke eller sätt som gör att de påverkar många personer i sin närhet. Senare kom fler undersökningar, bland annat gjorda av svenska forskare, som bekräftade Lazarsfelds teori. Efter andra världskriget och en bit in på 60-talet ansågs medierna vara nästintill maktlösa. (Bengtsson, 2001)

3.2.3 Mäktiga massmedier

Under slutet av 60-talet började forskarna titta på de långsiktiga effekterna av mediekonsumtion, inte bara på de direkta effekterna. Enligt Bengtsson var en av de viktigaste undersökningarna Chappel Hill-undersökningen som gjordes under det amerikanska presidentvalet år 1968. 100 medborgare som ännu inte hade bestämt vem de skulle rösta på i valet valdes ut för undersökningen. Resultatet av undersökningen visade att de alla prioriterade samma frågor som medierna hade tagit upp i sin rapportering. Undersökningen resulterade även i massmediernas dagordningsfunktion, enligt den har inte medierna makt över vad vi ska tycka, men däremot vilka frågor vi ska tycka någonting om.

Det gjordes fler undersökningar senare, även svenska, som alla visade samma resultat. Under mitten av 1980-talet sa Bert Karlsson ”all publicitet är bra publicitet”, med den meningen fångade han kärnan i dagordningsfunktionen. (Bengtsson, 2001)

Hur kan synen på mediernas makt ha varit så olika över olika perioder? Enligt Bengtsson är forskarnas metoder en förklaring. Samhällets och mediernas förändringar är en annan. Och så finns det en tredje förklaring också. Och det är att publiken skulle vara mer eller mindre mottaglig under olika perioder av samhällsutvecklingen. Det kan vara så att vi är mer mottagliga för mediernas budskap under oroliga tider, och mindre under tider då samhället är stabilt och tryggt. (Bengtsson, 2001)

3.3 Perspektiv på genus

Eftersom vi ska göra en bild- och rubrikanalys av Sportbladets innehåll utifrån ett genusperspektiv, så ska vi använda oss av teorier rörande genus. Vi har utgått från Yvonne Hirdmans forskning en hel del, eftersom vi fastnade för att hon både är genusforskare och historiker. Hon knyter ihop dagens indelning av män och kvinnor med hur det var förut. Därmed får vi en användbar helhet av ett inte helt okomplicerat område.

Ordet genus kommer ur latinets gen-ere, slag, släkte, kön. I engelskan kom ordet gender på slutet av 1970-talet inom den amerikanska kvinnoforskningen. Svenskan ville inte ta in ett engelskt ord utan såg chansen att skapa ett eget lösgjort, tomt ord redo att fyllas. Bakom begreppen ”kvinnor” och ”män” finns fostran och tvång, genus behövdes för att visa den ständigt pågående ”formeringen” av Hon och Han. Genus kommer sig av att vi får allt större kunskap om hur manligt och kvinnligt ”görs”.

3.3.1 De tre stereotyperna

Enligt Yvonne Hirdman finns det tre kategorier av stereotyper, formler för vad som är Hon. Tre sätt på vilka man kan känna igen Kvinnan i genusediskursens brus. De tre typerna är:

A – icke A.

Den första kategorin vilken Hon kan delas upp i är enligt Hirdman **A – icke A**. **A** = mannen och kvinnan är inte mannen. Här väljer Hirdman att illustrera med ett exempel från antika tänkanden, där Kvinnan är den icke närvarande. Hon är lika (o)viktig som en häst eller ett får i samtalet om det mänskliga. ”Dvs. inte alls”, skriver Hirdman.

I den här kategorin existerar knapp Kvinnan, hon finns där i bakgrunden som en skugga, som knappt går att känna igen. Därför är den svår att behandla, när icke-existensen blir närvarande. Det kan illustreras genom exemplet när en man tittar in i det kvinnofylla kafferummet och utbrister: men det är ju ingen här!

A – icke A är ju samtidigt själva grunden bakom de andra kategorierna.

A – a.

A = mannen och kvinnan (**a**) är en liten man. **a** är en ofulländad man, inte riktigt ”färdig”, som om det fattas något hos Kvinnan. Hon kan aldrig bli riktigt lika duktig och bra som Mannen. Här betonas *jämförelsen*, det är i den som **a** formas på riktigt, enligt Hirdman.

A - B

A – B kategorin bygger på motsatser och kontraster. Mannen står för form, Kvinnan för formlöshet. Hirdman citerar en avhandling från 1960-talet skriven av Asta Ekenvall. Där Han står för liv, ljus, kraft, ande och ren. Där Hon står för död, mörker, svaghet, materia, oren. Tydliga motsatser, alltså. Genus kommer till av skillnader och i särhållning. **A-B** formeln bygger på total isärhållning. Som att männen är hundar och kvinnor är katter.

Jean Jacques Rousseaus förklaring:

”En fullkomlig kvinna och en fullkomlig man är lika litet till själsegenskaper som till utseende lika varandra.”

Kvinnan blir artskild från mannen, Hon kan inte längre jämföras med Honom överhuvudtaget. Ett annat talande citat härrör ur en uppfostringsbok från 1800-talet.

”Man och kvinna äro människor, men de äro det på ett för vardera könet olika sätt./.../ Mannen ska göras duktig och stark, kvinnan älskvärd.”

Skillnaden ligger i att det sägs hur en Kvinna *bör* vara, inte bara hur hon är. Hon blir en norm, inte bara en stereotyp som **a** var, i den tidigare kategorin.

”...det har aldrig varit brist på förmåga utan brist på möjlighet som hållit kvinnor bakom och under. Tvärtom visar oss den sista drygt 200-åriga utvecklingen på könets outgrundliga likhet, i förmåga och möjlighet på de flesta fält, bara omständigheterna gjort det möjligt för dem att få finnas och expandera.” (Hirdman, 2003, sid.114)

Hirdman anser att en kultur är detsamma som kollektiva maskulinitetsprojekt. Att det genom historien alltid har handlat om att visa upp männen inför män. I vår historia finns männen som hjältar, tankesultaner, förebilder, och idoler som lyfts fram i olika samhällsliga institutioner och sammanhang. Vi klappar männen ständigt på huvudet genom historien, från första till sista blad. Det här sättet att ange Mannen som viktigast är inte helt oväsentligt i ett vidare sammanhang, eftersom det handlar om att förstå sig själv som Man, lära sig ”tolka världen utifrån detta jag”, som Hirdman uttrycker det. Och ordningen är skapad av männen, och kan indelas i par, enligt Hirdman.

3.3.2 Allt kan bli genus

”Jag och du. Han och hon. Stor och liten. Liv och död. Svart och vit. Och se, allt kan ordnas i par. Allt kan konstrueras. Allt kan ställas mot något annat. Allt *kan* få genus, som vi minns från den antika uppdelningen:

Han: Liv, ljus, höger, god, stor. **Hon:** Död, mörker, vänster, ond, liten.”

Isärhållandet av könen är ständigt på agendan i vår historia. Det räcker inte med att våra kroppar ser olika ut, olikheterna måste späs på med hjälp av andra medel. Till exempel kläder. Uppdelningar förstärks genom rekvisitan, skriver Hirdman. Skillnaderna blir ju tydligare med hjälpmedel. ”Kvinnors biologi legitimerar kvinnors sociala plats”, skriver Hirdman på sid 82 i sin bok.

3.3.3 Genussystemet

”Genussystemet är en ordningsstruktur av kön”, skriver Hirdman. En slags grundläggande ordning i samhället när det gäller manligt och kvinnligt, som vi sedan bygger de sociala, ekonomiska och politiska ordningarna på. Inom genusystemet finns det två ”bärande bjälkar”:

1. Dikotomin, det vill säga att manligt och kvinnligt inte bör blandas ihop.
2. Hierarkin, mannen är norm. Män är människor och utgör därmed normen för det normala.

Kvinnoforskningen måste hela tiden värja sig mot två generella förklaringar när det gäller det kvinnliga förtrycket, genusystemet. Den ena ovetenskapliga förklaringen är den urgamla biologiska, darwinistiska. Den andra är den konspiratoriska som bygger på den onde-mannen teorin. (Hirdman 2003,

sid.117) Ursprunget måste lämnas, skriver Hirdman. Hon anser också att det är ”ur isärhållningen som den manliga normen legitimeras”.

Genom isärhållningen delas alltså manligt och kvinnligt upp på ett tydligt sätt. Könen formas till ”hanguus” och ”hongenus”. Inom denna uppdelning finns alltså tendenser att trycka på den biologiska olikheten könen emellan samt ett ständigt motsatstänkande. Där mannen är norm. Hirdman menar att dikotomin har en ”enastående strukturerande förmåga” som sin funktion.

”Det är därför rimligt att föreställa sig att det mänskliga sättet att tänka utvecklar dikotomin som ett medel, en metod, som ständigt verkar belöna tänkandet genom att ordna, strukturera, skapa aha-upplevelser. Och det innehåller, nästan ödesbundet, det som Simone de Beauvoir så flagrant framföll: man kan inte vara en A utan att förtrycka en B.” (Hirdman, 2003, sid. 119).

3.4 Hegemoni

Hur kan en grupp ta över makten eller behålla den, om än med ständig kamp, utan att den som är underordnad känner sig nedtryckt? Ideologi som kamp framförde Antonio Gramsci som teori redan på 1920-talet. Han var italiensk marxist och satt fängslad under 20-talet för sina politiska åsikter. Gramsci utvecklade teorin om hegemoni ur Marx teorier. Men han menade att den ekonomiska basen inte kunde bestämma den dominerande samhällsideologin automatiskt. Han ville också visa hur det skulle kunna vara möjligt för arbetarklassen att ta över makten, inte bara den ekonomiska. För att kunna ta över makten i ett samhälle menade Gramsci att man var tvungen att få folket att acceptera och ta emot de tankar och idéer man presenterar, utan att tvinga någon. På det sättet skulle man kunna härska utan att det märktes och man skulle vinna hegemoni. (Jansson, 2002)

Gramsci menade att när de underordnade grupperna uppfattar de rådande förhållandena som normala, som "common sense", verkar hegemoni. Den dominerande ideologins åsikter blir det sunda förnuftet. De underordnade grupperna protesterar ständigt, hegemonin är inte stabil och därmed i ständigt kamp om sin makt. De dominerande ideologierna möter kritiken och kan därigenom undanröja alla hinder på vägen och vinna folks förtroende. (John Fiske, 2003) "Detta motstånd kan besegras men aldrig utplånas" menar Fiske. Resultatet av det blir ett "fragmentariskt, osammanhängande, inkonsekvent" förnuft, vilket i sin tur leder till politisk passivitet. Inom Cultural studies har det funnits en hegemonisyn som tolkar Gramsci så att ideologi blir en arena för kamp mellan olika definitioner av verkligheten. (Ross, 1994)

4. Tidigare forskning

Här börjar vi med att gå igenom bildens betydelse och budskap. För att vi ska kunna göra en bildanalys själva krävs det att vi har kunskap om bildspråket och vad man kan läsa ut av en bild. Vad betyder kroppsspråk och komposition för bilden? Sedan följer en kort historik över kvinnoidrotten för att ge en liten bild av hur länge den har funnits och hur den har utvecklats. Speciellt intressant för vår undersökning är utrymmet som kvinnor haft på sportsidorna, historiskt. En bild av hur det har sett ut förr ger oss något att jämföra dagens representation av kvinnor med. Här tar vi även upp sportsidans utseende i stort från början till fram på 1990-talet. Vi vill ge en bild av hur redigeringen har sett ut när det gäller bilder och rubriker eftersom det är just det som vi kommer titta på i vår analys av dagens Sportbladet.

Utvecklingen av teknik har gjort att sportbilderna förändrats över tiden. Hur har den utvecklingen sett ut? Vilka bilder förekommer på sportsidorna och vad förmedlar dem? Viktiga frågor som vi ville ha svar på inför vår egen analys av sportbilder.

4.1 Bildens budskap

Tidningsläsaren börjar med att titta på bilderna på ett tidningsuppslag. Läsarna jobbar i omvänd ordning mot för en redaktion, menar Göran Segeholm som skrivit handboken "Fånga bilden" (Segeholm, 2003). En redaktion tänker på texten först, bilden sedan och fotot tas utifrån hur texten ska skrivas. Men faktum är, menar Segeholm, att bilden är den viktigaste ingången till läsning och det som fångar läsarens uppmärksamhet först. Bilden ska fylla två funktioner. För det första ska den komplettera texten med ett journalistiskt innehåll, för det andra ska den ska den få läsaren att stanna upp och sedan läsa bildtexten. Tråkiga bilder fångar inte läsare. En bra pressbild ska också bidra till läsarens förståelse av ämnet. Det kan den göra på två sätt: dels genom att förmedla rena fakta, som en persons utseende eller följderna av en bilolycka. Dels genom att förmedla intryck, en känsla som fanns vid ett speciellt tillfälle eller på en plats. Bilder är bättre än text för att förmedla känslor, värderingar och intryck.

Bilder brukar delas in i följande kategorier: Porträtt, händelsebilder, miljöbilder och föremålsbilder.

- *Porträtt* kan besvara frågorna om hur någons personlighet eller attityd är, hur någon ser ut och hur miljön eller orten som personen har anknytning till ser ut.
- *Händelsebilder* kan förmedla hur en händelse kändes för någon genom ansiktsuttryck, kroppsspråk och gester, hur det såg ut när det hände, vem som var med och var det hände.
- *Miljöbilder* kan handla om stämningen, hur det kändes att vara på en plats, och visa vad som fanns på platsen, hur det såg ut.
- *Föremålsbilder* kan visa hur det känns att använda ett föremål, hur föremålet ser ut och hur det kan användas. (Segeholm, 2003)

4.1.1 Kompositionens betydelse för tolkningen av bilden

Enligt Anja Hirdman innehåller bilder olika komponenter som gester, färger, ansiktsuttryck och blickar. Hon kallar dessa uttryck för ”betydelsebärande nycklar” som ska förklara det vi ser och skapa en relation mellan den som tittar och bilden.

Bilder kommunicerar bland annat genom avstånd. Enligt Hirdman är de vanligaste avstånden långdistans, medeldistans, närbild och extrem närbild. Långdistansperspektivet till exempel, visar hela personen och mycket miljö, medan medeldistansbilden visar ungefär lika mycket person och miljö.

En närbild visar ansikte och axlar, och en extrem närbild ansiktet på en person. Närbilden har ett mer personligt eller intimt tilltal och visar oftast reaktioner och känslor. Medeldistansbilden har ett mer socialt tilltal och en bild taget på långt avstånd är opersonligt och formellt.

Men enligt Hirdman måste man se även på vilket sammanhang bilden visas i. Hon menar att en bild som i nyheterna har ett mer distanserat tilltal, alltså en bild på långt håll, kan ha en helt annan betydelse i en herrtidning. Där försöker en helbild på en kvinna framkalla en personlig närhet.

Kameravinklarna är också viktiga. Om bilden är tagen ovanifrån framställer det ofta personen som liten, medan en vinkel underifrån ger motsatt effekt. Ett fågelperspektiv ger oftast betraktaren makt över personen på bilden, medan det blir tvärtom med en bild taget ur grodperspektiv. (Hirdman, 2002)

Valet av bild kan påverka läsarnas uppfattning. Ett fotografi kan man se som ett lösryckt citat. Om man tar det ur sitt sammanhang kan de användas för att visa vad som helst. En bild som är omanipulerad är sann, men den kan också vara osann om det den förmedlar får betraktaren att tro fel saker. Bilden kanske togs när två vänner råkade vända på sig samtidigt så att ryggarna kom mot varandra, inte för att de var ovänner. De flesta fotouppdragen på en tidning slutar med att en bild används i slutresultatet, en enda bild som ska visa vad som inträffat. (Segeholm, 2003)

4.1.2 Kroppsspråkets betydelse för tolkningen av bilden

Kroppsspråket är också viktigt. Det är av betydelse för vilken status personen ges och visar känslor. Bara olika handrörelser kan visa engagemang, koncentration, eftertänksamhet eller allvar. Hirdman menar att det är dessa poser tillsammans med en ofta bortvänd blick som förekommer på pressbilder på män och grupper som har höga positioner i samhället. Vanliga människor porträtteras oftast stillasittande och med blicken riktad mot kameran. Kvinnor ler dessutom oftast, vilket framställer dem som mer lättillgängliga och ger ett oproblematiskt intryck.

Leendet ger ett välkommande intryck och uttrycker en längtan efter gemenskap, i familjealbumen hittar man oftast bilder på leende människor. Leendet kan också förmedla att ingenting allvarligt är på gång.

En bortvänd blick i en pressbild kan förstärka känslan av objektivitet. När kameran inte fångar personens blick tar den på sig rollen som en neutral observatör som bara registrerar det den ser. När personen på bilden inte tittar in i kameran ger det också en ”nu” känsla, som visar att personen är för upptagen för att vara involverad i fotografens arbete. (Hirdman, 2002)

Personens blick eller rörelse kan också leda läsarens blick in eller ut ur ett uppslag enligt många redigerare. De använder sig gärna av blickar och rörelser för att hålla kvar uppmärksamheten på sidan. (Segeholm, 2003)

Direkt ögonkontakt kan visa ett jämbördigt förhållande mellan betraktaren och personen på bilden, eller att personen på bilden blir mer utlämnad till betraktaren. Personen ger med sin blick sitt medgivande till att bli betraktad. Detta är omdiskuterat.

En studie av National geographic visade att olika former av ögonkontakt användes för att kategorisera människor efter ålder, hudfärg och kön. Kvinnor såg oftare än män in i kameran, speciellt barn och äldre, de fattiga fler gånger än de välställda och så vidare. Personer som hade en lägre ställning var oftare riktad mot kameran än någon med mer status.

Det finns också flera forskare som visar att typen av ögonkontakt visar tydliga skillnader mellan hur kvinnor och män framställs. Ett av resultaten visade att kvinnor oftast tittade på männen när de talar när de porträtteras på samma bild, medan mannen som talar ser utåt. (Hirdman, 2002)

4.1.3 Bilderna vi är vana att se i pressen

Göran Segeholm har gjort några iakttagelser om vilket bildspråk pressfotografer tenderar att använda i olika situationer.

- **Någon går ut ur bilden.** Används när det handlar om en brytning, en minister som avgår till exempel. Någon lämnar scenen.
- **Mycket himmel ovanför motivet.** Används ofta när det finns med ord som frihet, lätthet, ledighet i artikeln.
- **Kameran riktad nedåt och blickfånget i bildens överkant.** Utrycker jordbundenhet, allvar, tyngd.
- **Blickfånget i mitten av bilden.** Ett regelbrott. Utrycker stabilitet, balans och trygghet.
- **Ett litet huvudmotiv.** Används ofta för att skildra utsatthet. Men även av praktiska skäl, om personen på bilden vill vara anonym. Kan också användas för att visa det stora mot det lilla. Människa – natur, eller människa – storindustri.
- **Porträtt på riktigt nära håll.** Används för att skildra en person som upplevs som stark och orädd.
- **Snett lutad kamera.** Skapar fart, oro och spänning. (Segeholm, 2003)

4.2 Kvinnoidrotten

Enligt Ulf Wallin, lärare och forskare i journalistik vid institutionen för journalistik och masskommunikation i Göteborg, ansågs idrott länge vara något bara för män, speciellt i Sverige. Kvinnor skulle inte syssla med tävlingsidrott, det ansågs vara oetiskt, okvinnligt och för ansträngande för kvinnor. (Wallin, 1998)

Under början på 1900-talet sågs kvinnligt idrottande som onaturligt. Att delta i en aktivitet som var förbehållen männen ansågs förmanliga kvinnan, samma sak om en man gjorde något som ansågs vara kvinnligt, det förkvinnligade honom. Under den här tiden delades arbeten upp mellan män och kvinnor efter deras så kallade ”naturliga olikheter”. Det ansågs att människan hade en viss mängd energi som det gällde att hushålla med, och kvinnor hade en mindre mängd än männen. Männen kunde slösa sin energi på fysiska aktiviteter medan kvinnorna begränsades av den energi som reproduktionsorganen krävde. De varken kunde, borde, eller fick anstränga sig lika mycket som männen. Det fanns ett motstånd bland idrottsledarna i landet (som var män) mot kvinnlig tävlingsidrott och kvinnligt ledarskap. Det ansågs opassande och olämpligt för kvinnor att tävla i idrott eller engagera sig som idrottsledare. (Larsson, 2001)

Det fanns några idrotter som kvinnor deltog i redan på 1800-talet, som rodd, gymnastik, cykling, skytte och simning. Men det anordnades inte några tävlingar i simning eller gymnastik. (Wallin, 1998) Gymnastiken var en idrottsgren som ansågs passa både män och kvinnor. Men kvinnor varken fick eller ansågs kunna göra avancerade övningar. Kvinnogymnastiken förtydligade kvinnliga drag som smidighet, skönhet, rytm och grace, och skulle även vara bra för hälsan. (Larsson, 2001)

4.2.1 Idrottskvinnor på sportsidorna

I början av 1900-talet började kvinnorna ägna sig även åt andra sporter, som till exempel friidrott, skidor, tennis, badminton och konståkning. Men det märkte man inte mycket av i dagstidningarna under den här perioden. 1925-1935 kunde man läsa några artiklar om kvinnor och idrott i storstadstidningarna, men ingenting i lokaltidningarna. Av de sju tidningar som Wallin undersökte (Jönköpings-Posten, Norrbottens-Kuriren, Arbetarbladet, Dagens nyheter,

Göteborgs-Posten, Arbetet, Aftonbladet) var Aftonbladet den tidning som först publicerade artiklar om kvinnor och idrott på elitnivå. Mellan 1925 och 1995 innehöll Aftonbladet mer material om kvinnor än de andra tidningarna.

Precis som idrott i övrigt handlade rapporteringen om kvinnorna om eliten. Wallin påpekar också att de i de artiklar som handlade om både mäns och kvinnors elitprestationer dominerade männens aktiviteter. Kvinnorna nämndes oftast i mindre skala i slutet på artikeln.

För att undersöka hur kvinnorna framställt i medierna, under idrottsliga sammanhang, undersökte Wallin även bildmaterialet, och tittade på hur ofta kvinnor förekommit på bilder. Det visade sig att kvinnor oftare har varit med på bilder än i artiklar på sportsidorna.

Mellan 1935-1955 hade Aftonbladet mer bilder på kvinnor på sportsidorna än de andra tidningarna, men också fler artiklar om kvinnor och idrott.

4.2.2 En journalistik full av fördomar

Sportjournalistiken speglar tidsandan. De fördomar som har funnits i samhället har visat sig på sportsidorna. Fördomar drabbade oftast kvinnliga idrottare, men också idrottsmän av annat nationellt ursprung. Kirsten Frandsen var medieforskare och skrev följande om sportjournalisternas rapportering om kvinnliga idrottare under OS 1948:

”... För de manliga journalisterna finns det en obegriplig motsättning i det förhållandet att en kvinna både kan vara särdeles kvinnlig och samtidigt vara en tävlingsmänniska med vilja och fysisk råstryka.” (Wallin 1998, sid.94)

Wallin skriver att uppfattningen bland svenska sportjournalister var ungefär likadan vid den tidpunkten. När det började skrivas lite mer om damidrott mellan 1935-1955 rapporterades det oftast på samma sätt som om männen. Men det fanns också artiklar om kvinnor där utseendet och kvinnligheten var viktigare än den idrottsliga prestationen. Det hände speciellt när det fanns bilder till artikeln. Något liknande om idrottsmän fanns inte.

Wallin skriver också att det var vanligt med en ”farbroderlig ton” när det handlade om kvinnor och idrott. Artiklarna visade en välvillig men overseende inställning till det som kvinnorna presterade.

Här är ett exempel ur Aftonbladet 1955 på kvinnoosynen som förekom. Texten är en bildtext som fanns under en bild på en kvinna klädd i rugbykläder. Det kan hända att det inte är tidningen som har skrivit texten, den kan ha följt med från bildbyrån.

”Rugby är ingenting för flickor – i vanliga fall – men här ser vi Carol Gregory, en av studenterna vid British Columbias universitet i Vancouver, Kanada, som arrangerat en match mellan två damlag för att samla in pengar till en ny sporthall. Den gamla brann i somras. Specialregler har fastställts för den unika matchen – det är förbjudet att kittla varandra, att dra i håret och att göra make up på plan.” (Wallin 1998, sid. 95)

Något som var viktigt var kvinnlig skönhet. Den här bildtexten fanns i Dagens Nyheter från en ungdomstävling i simning 1955:

”Att inte all Stockholms manliga skolungdom sprang benen av sig för att komma till Forsgrenska badet förvånar när man ser den här duon: Kate Jobson, Varberg (t.h.) och etta, samt Monica Krook (t.v.) och trea på stora flickornas frisim. Vackert eller hur?”
(Wallin 1998, sid. 96)

Han menar att damidrotten blivit accepterad fullt ut de senaste decennierna och därmed har rapporteringen om de svenska kvinnliga elitidrottarna blivit allt mer lik rapporteringen om männen. Båda könen tas i alla fall på samma allvar. Men fortfarande påpekas det oftare om en kvinnlig idrottare är tvåbarnsmamma än om en manlig idrottare är tvåbarnspappa. (Wallin, 1998)

4.3 Sportsidans utseende – från då till nu

Den första svenska sportsidan i en dagstidning infördes den 15 januari 1920 i Dagens Nyheter. En av reporterna tyckte att tidningen borde ge ut en sporttidning inför OS i Antwerpen 1920, men tidningsledningen tyckte att det var för riskabelt ekonomiskt. I stället infördes sportsidan i tidningen. Det dröjde inte länge innan konkurrenterna följde efter. 1925 hade alla storstadstidningarna en sportsida varje måndag. Tio år senare var det likadant i lokal- och regionaltidningarna.

Wallin menar att sportsidorna i storstadstidningarna förlorat lite av sin särart, att det inte är lika lätt att se att det är en sportsida längre. Speciellt eftersom många av bilderna inte längre skildrar tävlingssituationer. (Wallin, 1998)

4.3.2 Rubrikernas utveckling

1895-1905 Då fanns det nästan inte några rubriker. I stället fanns enspaltiga överskrifter. När det hade hänt något stort politiskt kunde en fristående rubrik förekomma, men sällan när det gällde idrott. Inte ens de Nordiska Spelen 1905 lockade fram några rubriker som kunde väcka intresse. Här är några exempel från Dagens Nyheter den 5 februari som finns i Wallins bok:

En vacker början

Hockey

Hästäflingarna

1915 fanns det en del rubriker som sträckte sig över flera spalter. Rubrikerna i till exempel Dagens Nyheter bestod av flera däck, de enspaltiga rubrikerna var oftast minst 6 rader. Rubrikerna berättade det mest väsentliga och det fanns ingen ingress. I Aftonbladet var alla rubriker fristående och centrerade 1915.

Från 1925 var alla rubriker i tidningarna likadana. De var oftast centrerade och bestod av flera däck. Ett exempel ur Dagens Nyheter (7 februari 1925) i Wallins bok:

Edv. Hultgren boxas

I två klasser i Arlöf

Möter Engvall idag.

Fem av Danmarks bästa boxare anmälda

1935 var stilarna på rubrikerna väldigt blandade. Det viktigaste var att hitta ett typsnitt som gjorde att rubriken passade på bredden. Det blandades mellan typsnitt, magra, halvfeta och feta rubriker, rak och kursiv stil och stora bokstäver. Nu bestod rubrikerna oftast endast av två däck jämfört med tidigare.

Under 1940-50 talet förenklades rubrikerna det användes fler mellanrubriker. Nytt var dårraden, en rad ovanför huvudrubriken. Dess funktion var oftast att förmedla vem det är säger något i huvudrubriken. Det blev vanligare när citat började användas mer i artiklarna. På sportsidorna användes dårraden för att visa vilken sport det handlade om. Onödiga ord var borttagna ur rubrikerna, och de behövde inte längre vara en full mening. Rubrikerna blev också större.

Sportsidornas rubriker fick ofta bre ut sig över hela sidan. Det var rubrikerna om andra världskriget som kunde kriga när det gällde storlek.

1955 hade de flesta tidningarna, däribland Aftonbladet renodlat sina rubriker och använde Bodoni-typsnittet. Aftonbladet använde fet, halvfet och mager stil.

Under 1980-talet började rubrikerna spela en större roll i tidningarna, precis som bilderna. Rubrikerna skulle nu vara mer underhållande och lockande än de varit tidigare. Det lektes med vitsar, ordlekar och kryptiska rubriker. Exempel ur Göteborgs-Posten:

VATANEN VIT VINNARE

Skålar med mjölk

VISST VÅGAR VOLLEY-WILLE

1995 varierades inte rubrikerna lika mycket som tidigare. Versaler och kursiv stil hade minskat väldigt mycket. Utvecklingen mot färre rader fortsatte, nästan alla rubriker bestod av en rad. (Wallin, 1998)

4.4 Bilder på sportsidorna

Enligt Ulf Wallin är bilden viktig på tidningssidan. Forskning visar att bilden är det första på sidan som läsaren tittar på. Det är startpunkten för läsaren. Bilderna drar till sig blicken efter storleksordning, det vill säga den största bilden tittar läsaren på först, sedan den näst största och så vidare. Bilden väcker läsarens intresse för artiklarna.

Med åren har bilderna fått en större betydelse på sportsidorna. Bildstorleken har varierat över åren. Men fram till år 1945 var storleken densamma nästan hela tiden, för att sedan öka och bli större fram till år 1985. Tio år senare minskade bildstorleken igen. Dagens Nyheter har alltid publicerat större bilder än Aftonbladet, vilket blev ännu tydligare när Aftonbladet förändrade tidningsformatet till tabloid. Sportavdelningarna på tidningarna har blivit angelägnare om att illustrera sportartiklarna. År 1995 var Aftonbladet den tidning som satsade mest på illustrationer, då var åtta av tio artiklar illustrerade enligt Wallins undersökning.

Sportsidorna hade fler bilder än de övriga materialet i tidningarna. År 1965 bestod 11 procent av Göteborgspostens material i tidningen av sportbilder, medan Aftonbladet bestod av 37 procent sportbilder samma år. Även efter 1965 fortsatte Aftonbladet vara den tidning som hade flest bilder i sin rapportering.

Bilderna har gått från att vara frimärksstora i mitten av seklet till stora slagkraftiga bilder år 1995. Bilden används för att dra läsarens blick till sidan, ofta med hjälp av en dragbild, och för att leda läsaren rätt i innehållet. Bilden samspelar också med rubrik och ingress. Just på det området var sportsidorna föregångare. Tidningarna lärde sig att artiklar som bildsattes fick mer uppmärksamhet än artiklar utan bilder. I dag kan en artikel vara uppbyggd runt bilder.

Enligt Wallin påpekar kulturteoretikern Roland Barthes att det tidigare var den journalistiska texten som innehöll informationen och bilden var en illustration till budskapet. Numera är det bilden som förmedlar information medan texten förankrar den i en konkret verklighet.

Gert Z Nordström går enligt Wallin ett steg längre och menar att tidningsläsaren har blivit en tidningstittare. Många människor får sin viktigaste och information från tidningen genom bilderna som är kopplade till rubriker och bildtexter.

Pressbildsforskningen visar att känsloladdade bilder bäst lockar läsaren till artikeln den hör ihop med.

4.4.1 De vanligaste bilderna

År 1981 granskade Gert Z Nordström fotbollsbilderna i tidningarna. Enligt Wallin kom han bland annat fram till att de vanligaste bilderna på sportsidorna är glädjebilder och målsituationer. Nordström kunde också konstatera att sportjournalistiken utvecklats från informations- och nyhetsförmedlande till underhållning.

En annan undersökning som Wallin tittat på är Anders Svenssons granskning av bilden av hockeylaget HV71 i Jönköpings-Posten 1996-1997. Han upptäckte att antalet bilder ökade med 20 procent vid en vinstmatch jämför med en förlust. Det visar enligt Wallin att sportjournalistiken framhäver positiva nyheter, till skillnad från nyhetsjournalistiken.

Vad har då sportbilderna föreställt? Wallin delar in motiven i följande kategorier:

1. **Situationsbilder.** Fångar det som händer under tävling/träning med undantag för målbilder. Här ingår målvaktsräddningar och glädjebilder. (Puss och kram bilder)
2. **Målbilder.** Boll eller puck går över mållinjen eller någon som passerar mållinjen.
3. **Segrarbilder.** Det som sker efter slutsignalen, målgången, omklädningsrummet, banketten, prisceremonin.
4. **Förlorarbilder.** Det som händer efter målgång, slutsignal även här.
5. **Lagbilder.** Laguppställningar före eller efter match.
6. **Övriga arrangerade lagbilder.**
7. **Publik.** Bilder på åskådare eller huliganer.
8. **Porträtt.**
9. **Arena.** Bilder som visar upp idrottsarenor.
10. **Övriga.** Alla bilder som inte rymdes i de andra kategorierna.

(Wallin 1998 sid. 167)

4.4.2 Bildmotivens utveckling och förändring

På grund av kameratekniken har bildmotiven förändrats över åren. I början på 1900-talet var det nästan omöjligt att fånga ett rörligt motiv. När småbildskameran kom på 1930-talet förbättrades möjligheterna. Fotografen kunde ta fler bilder och blev mer rörlig med en lättare kamerautrustning. Blixten gjorde att man nu kunde ta bilder inomhus och på kvällar också. Men blixten störde de aktiva idrottarna vilket gjorde att fotografierna inte var så populära. På 50-talet kom kameror med ytterligare förbättrad teknik som man kunde fota med i mörka miljöer utan att använda blix. Teleobjektiven har också påverkat bilderna mycket då de gjort det möjligt att komma mycket närmare motivet. På 1980-talet kom autofokusen som gjorde att fotografen kunde följa rörliga motiv medan kameran hela tiden ställer skärpan automatiskt. Valet av motiv har inte bara berott på kameratekniken, utan även på distributionsteknik och journalistisk inriktning.

Under en lång period (1925-1945) var de vanligaste bilderna på sportsidorna porträtt. Porträttbilden var viktig för att visa hur idrottsutövaren såg ut innan tv kom. Att det var svårt att få hem bilder från tävlingstillfället till redaktionen var också en orsak till att porträtt användes så flitigt. År 1935 var 37 procent av illustrationerna på sportsidorna porträtt. 1975 var siffran nere i 9 procent för att sedan öka fram till 1995 då var fjärde bild var ett porträtt. Under perioden 1980-1990-talet ökade antalet porträtt. Framförallt när det gäller sporten i Aftonbladet, där publicerades små porträtt till nästan varje artikel.

Andra vanliga motiv mellan 1925-1945 var lagbilder och situationsbilder. På 1960-talet kom kameror drivna av motor och det blev möjligt att ta flera bilder i snabb följd efter varandra. Sedan kom också teleobjektivet som gjorde att fotografierna kunde komma närmare motivet vilket påverkade sportbilderna på följande sätt enligt Wallin:

Amerikansk riktning. Bilderna visar mindre avgörande ögonblick och översiktsbilder, mer kamp, styrka, fart och spänst.

Emotionell inriktning. Närbilderna visar upp kämpa glöd, glädje, sorg, eller ilska. Jubelbilderna ökade i antal. Bildens informativa funktion får kliva åt sidan.

Fokusering på den enskilda idrottsmannen. Mindre fokus på laget.

Symbolbilder blev också vanligare under de två senaste decennierna. Både arrangerade och förutsedda motiv. Det blev också vanligare att fotot fungerade som utgångspunkt och vinkel för texten.

4.4.3 Sportbildens funktion

Enligt Wallin har illustrationer och foton på sportsidorna haft följande funktioner:

1. **Att konkurrera.** 1905-1915 var det en stor fördel konkurrensmässigt att kunna publicera bilder med rörliga motiv. Bilder visade att tidningen var modern.
2. **Ge status.** Bilder på publik och framstående personer gav status till tävlingsarrangemanget.
3. **Information.** Bilderna visade hur någon såg ut och hur de agerade. Detta var mycket viktigt innan tv kom.
4. **Dokumentation.** Bilderna dokumenterade textens innehåll. De visade hur ett mål gick till eller vem som vunnit.
5. **Att roa.** Bilderna hade ofta ett humoristiskt innehåll som kompletterades med skämtsamma bildtexter.
6. **Förmedla känslor.** Jubel, glädje, förtvivlan och ilska, det har blivit allt vanligare med bilder som förmedlar känslor.
7. **Estetiska upplevelser.** Rätt ögonblick, annorlunda perspektiv och att fånga det estetiska i idrotten är något som fotograferna försöker sig på oftare.
8. **Fånga blicken.** Bilderna användes för att leda läsarens blick rätt på sidan. (Wallin, 1998)

5. Metod och material

Vi ska analysera 17 nummer av Sportbladet mellan datumen 10 februari till den 27 februari. (Tidningen från den 24 februari saknas.)

Vi ska titta närmare på dragbilden på förstasidorna och på två dragbilder inne i varje tidning. En dragbild är den största bilden på sidan. Dragbilderna inne i tidningen plockar vi ur det första och andra uppslaget, i den mån det är möjligt. Att vi valde just dragbilderna beror på att det är dem som drar till sig läsarens blick först på uppslaget. I samband med bilderna ska vi titta på rubrikerna också. Vi ska även räkna **alla** bilder i tidningarna och se hur många av bilderna som föreställer män/kvinnor. Här ska vi även räkna med bilder på krönikörer och artikelförfattare. Vi ska däremot inte räkna med bilder i samband med reklam.

Vi begränsade oss till att börja med för två veckor, så att bildmaterialet inte skulle bli för stort. Att det råkade bli just två veckor under vinter OS var inte inplanerat, men det är något som vi bör ta hänsyn till i vår analys.

När vi gör analysen kommer vi utgå ifrån vissa kriterier utifrån tidigare forskning. De kriterierna finns med under vårt analyschema längre ner. Det kommer att bli både en kvantitativ del av analysen, där vi räknar och för statistik mer översiktligt, och en kvalitativ del, där vi granskar bildspråket.

Fördelen med den kvantitativa delen är att få en överblick för till exempel hur många män och kvinnor som är med på bilder i Sportbladet.

Den kvalitativa analysen är en bra metod för att gå lite djupare in på bilderna och studera bildspråket utifrån Anja Hirdmans tidigare forskning.

Vi har även valt att göra en jämförelse mellan två landslag, som verkar inom samma sport och samma land. De svenska hockeylandslagen, herrar och damer. Där har vi valt att analysera framsidor och följande uppslag som handlar om herr- och damhockeyn i samband med respektive lags finaler i OS. Vi ville ha med alla uppslagen för att kunna få en helhetsbild av vilka bilder och rubriker som förekom och dels för att det endast handlade om ett litet, begränsat antal tidningar, vilket gjorde det möjligt rent tidsmässigt för oss att ta med alla uppslag som det handlade om.

Att fokusera på bilder och rubriker och därmed utesluta texter är ett medvetet val av oss. Vi vill fokusera oss på just de sakerna eftersom det är just bilder och rubriker som syns mest.

5.1 Analysschemat för bilder och rubriken

- **Är det en man eller kvinna?** Den här frågan är utgångspunkten i vår analys, den är viktig i alla följande frågor. Här vill vi kunna räkna hur många män respektive kvinnor det förekommer på bilderna. Är någon av dem mer förekommande än den andra? Yvonne Hirdman menar att mannen alltid är normen, är det så även i Sportbladet?
- **Vem/vilka är på bilden?** Här vill vi veta vem personen på bilden är. Om det till exempel Anja Pärson. För att sedan kunna räkna ut om det alltid är samma personer som förekommer på bilderna, och om det finns någon skillnad mellan könen. Är det alltid Anja det skrivs om när det skrivs om kvinnor?
- **Vilken sport representerar personen på bilden?** Är det någon sport som förekommer mer än andra?
- **Närbild, halvbild, helbild?** Ett av sätten en bild kommunicerar är genom avstånd, enligt Hirdman. En närbild ger ett mer personligt intryck än en bild tagen på långt håll. Kategorierna vi kommer utgå ifrån här är helbild, halvbild, närbild, extrem närbild.
- **Från vilken vinkel är personen fotad?** Bildvinkeln är också viktig för hur personen på bilden uppfattas enligt Anja Hirdman. Är bilden tagen ur grodperspektiv till exempel så ger det personen på bilden mer status, han/hon, ser större och mer överlägsen ut. Kategorierna vi kommer att utgå ifrån är om bilden är tagen ovanifrån, underifrån, rakt framifrån eller från sidan eller bakifrån. Kan vi upptäcka någon skillnad mellan hur personerna porträtteras här?
- **Ser personen in i kameran eller inte?** En bortvänd blick kan förstärka känslan av objektivitet enligt Hirdman. Det ger också en ”nukänsla”. Enligt Hirdman ser kvinnor oftare än män in i kameran, är det så även i Sportbladet?
- **Ler personen på bilden eller inte?** Intressant att veta eftersom Hirdman menar att en person som ler ser mer lättillgänglig ut och ger ett oproblematiskt intryck.
- **Är personen på bilden aktiv eller passiv?**

- **Vad händer i bilden?** En bred fråga men det som avses är vilken slags bild det är? En porträttbild, en situationsbild, en miljöbild eller en föremålsbild? Här beskriver vi också vad bilden som helhet säger.
- **Är bilden i färg eller svart/vitt?** Det är intressant att se om det förekommer svartvita bilder inom sporten och vilka de är förunnade? Svartvita porträtt till exempel ger ett mer seriöst intryck. Finns det några skillnader här mellan hur könen framställs?
- **Hur stor är bilden, hur mycket plats tar den?** Dragbilden är alltid viktigast på sidan.
- **Vad säger rubriken?** Arbetar den tillsammans med bilden och vilket intryck ger det?
- **Hur lyder bildtexten?** Hur ofta förekommer bildtexter till de stora dragbilder som vi ska analysera.
- **Vem är fotografen?** Vilka är det som fotar? Det är viktigt att se om det är män eller kvinnor som väljer vinklar, färger, platser och därmed på vilket sätt som kvinnliga och manliga idrottare ska visas upp i Sportbladet.
- **Finns det skillnader** i hur det svenska dam- och herr hockeylaget representeras i bilder inför finalmatcherna i OS?

6. Analys av Sportbladet

Till att börja med vill vi tydliggöra att tidningarna som vi analyserat publicerades under vinter-OS, vilket såklart påverkade resultatet. Hade vi valt en annan period hade resultatet sett annorlunda ut.

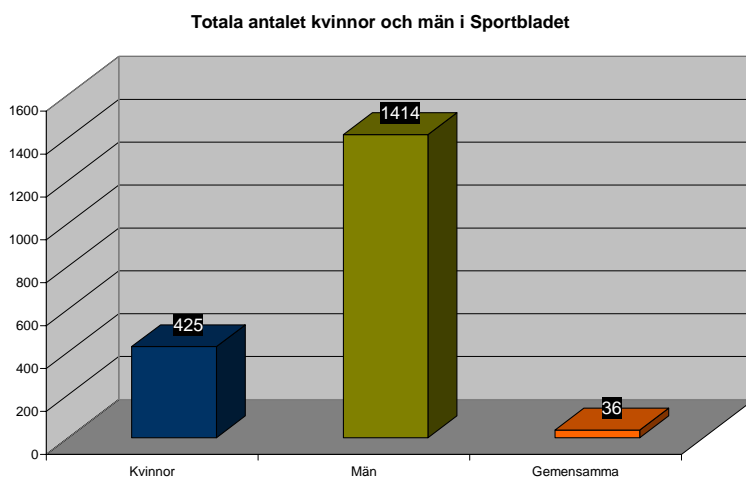
Vi började analysen med att räkna alla bilder i alla tidningarna och se hur många som var på män och hur många som var på kvinnor.

Efter det tittade vi på vilka som var med på bilderna och vilka idrotter de representerade. Vi lade även in ett stycke med siffror över idrotterna med flest utövare från Svenska Riksidrottsförbundet för att jämföra lite med våra egna siffror. Sedan analyserade vi bilderna utifrån bildvinkel och bildutsnitt, blickar och leenden, om personen är aktiv eller passiv. Vi avslutade med att titta på bilderna på det svenska dam- och herr hockeylaget för att jämföra och se om det finns några skillnader i hur de båda lagen framställs.

Vi börjar varje analysdel med en presentation av hur analysen gått till och vad vi har tittat på. Utifrån de områden vi har analyserat presenterar vi sedan siffror och diagram varvat med text över sådant vi tycker är värt att notera.

6.1 Statistik över antal bilder på kvinnor och män i Sportbladet mellan 10/2 – 27 februari 2006.

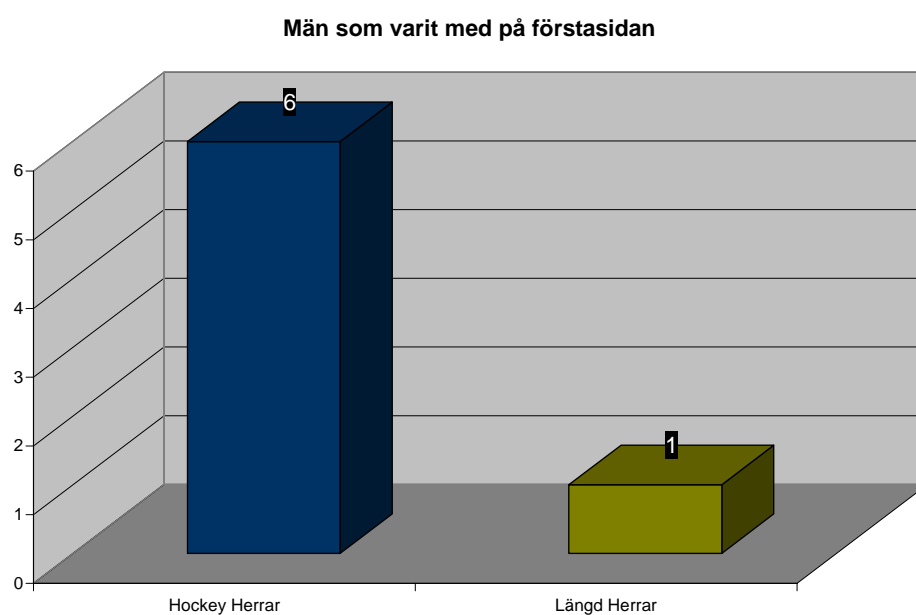
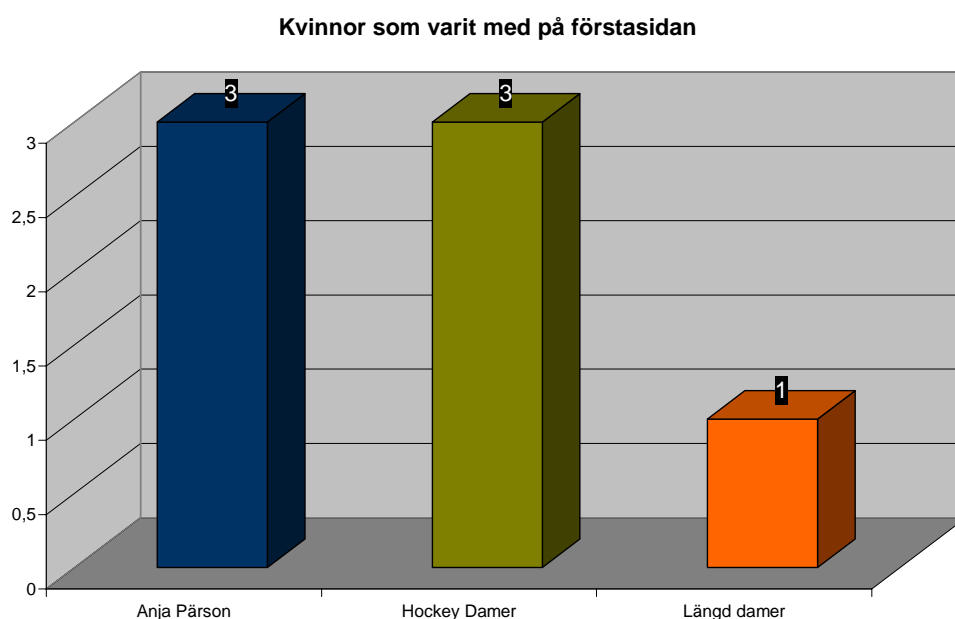
Vi började med att räkna hur många bilder på kvinnor och män som förekom i Sportbladet under vår utvalda period, vi räknade med alla bilder utom sådana som förekom på spelsidorna i form av grafik samt bilder som var så små att ansiktet inte kunde urskiljas tydligt.

Saknas gör nummer 24 februari i tabellen ovan.

6.2 Kön, idrott och Anja Pärson i Sportbladet

Här har vi tittat på vilken idrott personen på förstasidan är aktiv i och delat upp det i män/kvinnor. Vi kan tydligt se att det är hockey som dominerar på framsidan när det är en man som är med. När det är kvinnor på första sidan så är det lite mer varierat när det gäller idrotterna, men inte mycket.

Eftersom vi var intresserade av att se hur ofta Anja Pärson förekom i Sportbladet så räknade vi alla bilderna på henne i vår analysperiod. Det blev 61 bilder på Anja Pärson, sammanlagt i alla 17 nummer. Hockeylandslaget (damer) var med på bild 64 gånger. Sedan är det ett långt kliv ner till de andra idrotterna. Värt att notera är att Janica Kostelic var med på bild fler gånger än svenska curlingdamerna, som tog OS guld.

Hockey damer – 64 gånger

Anja Pärson – 61

Anna Carin Olofsson – 25 gånger

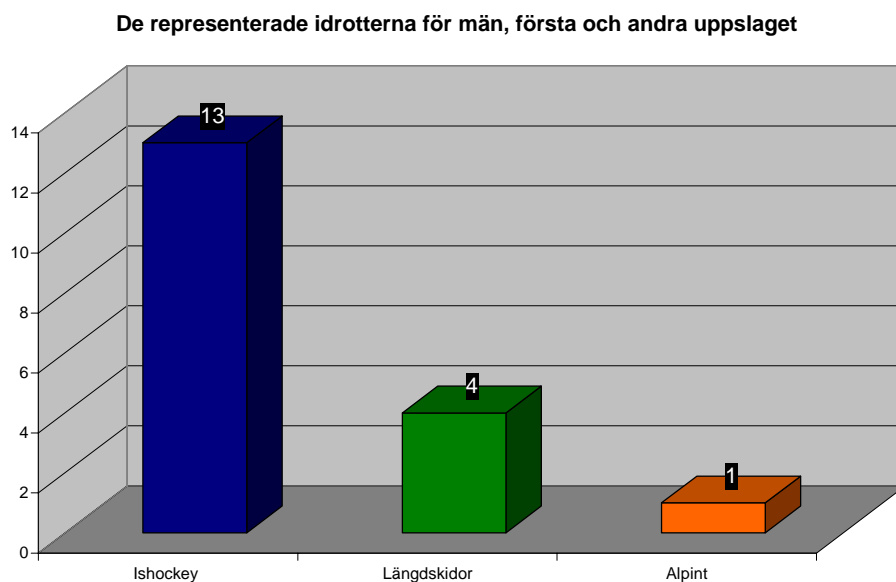
Längdskidor damer – 15

Janica Kostelic – 13 gånger

Curling damer – 10

6.3 De representerade idrotterna, första och andra uppslaget

På dragbilderna tittade vi också på vilken sport den som var med på bilden representerade för att få se vilken sport som var med mest på bilder. Vi jämförde här vilken idrott det handlar om när män respektive kvinnor är med på bild

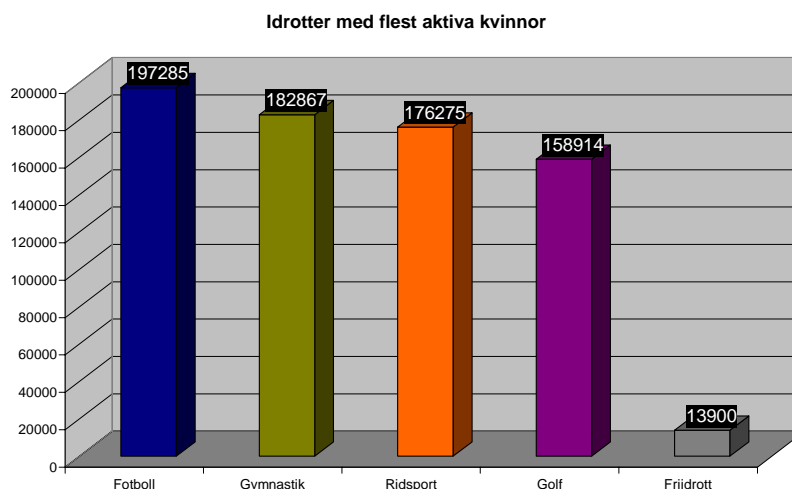
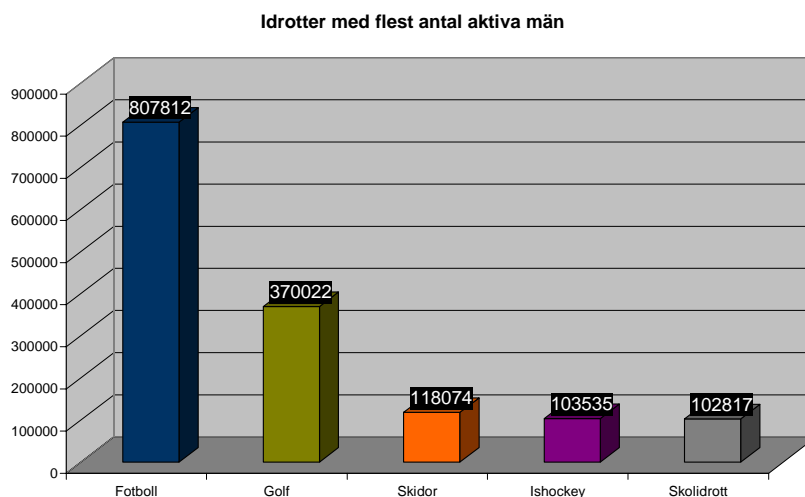
Bilderna på första och andra uppslaget i kategorin alpint var alla bilder på Anja Pärson. Bilderna i kategorin skidskytte var Anna Carin Olofsson på alla utom

en. Och i kategorin övrigt var en bild på en kvinna som var dopingkontrollant, en bild som såg ut att vara tagen ur en klädkatalog.

Dragbilderna på kvinnliga idrottare är mer spridda i olika idrotter än vad det är för männen. Alpint samsas med Anna Carin Olofsson och svenska hockeylandslaget, damer. Männen domineras av hockey, på dragbilderna.

6.3.1 Idrotterna med flest utövare

Siffrorna som vi har tagit fram här kan vara intressanta att jämföra med siffror från Svenska Riksidrottsförbundet. Deras siffror visar att de aktiva medlemmarna i specialidrottsförbunden (Ett specialförbund (SF) är en oberoende organisation som är ansvarig för sin specifika idrott.) består av 40 procent kvinnor och 60 procent män.

Det intressanta med detta är att se att skidor till exempel, som har fler utövare bland männen än hockey, få så pass mycket mindre plats i tidningen.

Vår undersökning är gjord under en period då vinter-OS pågick, vilket gör att det kanske inte riktigt går att jämföra siffrorna från Riksidrottsförbundet med våra siffror. Men det är ändå intressant att se att alla fem idrotter där kvinnor har flest aktiva, till och med har fler aktiva än männen har i hockey.

6.4 Bildutsnitt och kameravinkel

Den här delen av analysen gjorde vi för att få se om det är någon skillnad på hur kvinnor och män och fotas inom idrott. Enligt Anja Hirdman är ett av sätten som bilder kommunicerar genom avstånd. Det är det vi har tittat på när vi analyserat **bildutsnittet**, eller avståndet mellan kameran och personen. Hur mycket kan man se av personen, bara ansiktet eller hela personen plus miljön som personen befinner sig i?

Enligt Anja Hirdman har avståndet betydelse för bildens tilltal, en närbild på en person ger en mer personlig känsla än en bild som är tagen på långt håll. Det säger sig självt, en närbild låter läsaren komma närmare personen på bilden.

Enligt Hirdman är de fyra vanligaste avstånden:

- **Långdistans/helbild** – som visar hela personen och miljön, har ett opersonligt tilltal.
- **Medeldistans/halvbild** – som visar ungefär lika mycket person som miljö, lite mer socialt tilltal än långdistansbilden.
- **Närbild** – visar ansikte och axlar, har ett personligt eller intimt tilltal och visar ofta reaktioner och känslor.
- **Extrem närbild** – visar ansiktet på en person, personligt och intimt tilltal.

När vi gjorde analysen använde vi Hirdmans uppdelning. Vi tittade helt enkelt på bilden och bedömde avståndet.

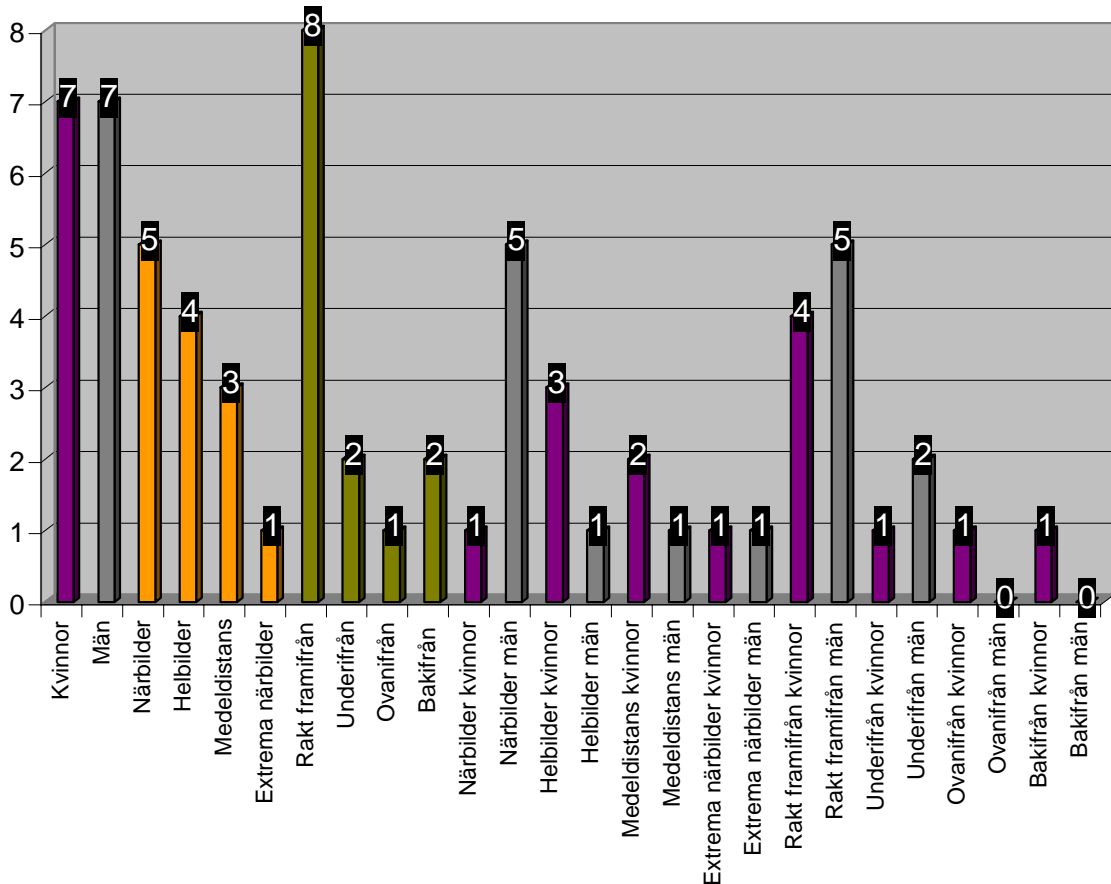
Vi ville även titta närmare på **kameravinkeln**. En person som är fotad ovanifrån blir oftast framställd som liten och ger betraktaren makt över personen på bilden, medan en vinkel underifrån ger motsatt effekt. Här valde vi att dela in bilderna i kategorierna :

- **Rakt framifrån** – ingen vinkel nedåt eller uppåt, bara rakt framifrån helt enkelt.
- **Underifrån** – grodperspektiv, kameran vinklad upp mot personen.
- **Ovanifrån** – fågelperspektiv, kameran vinklad ner mot personen.

- **Bakifrån** – bilden är tagen bakom ryggen på personen.

6.4.1 Bildutsnitt och kameravinkel på framsidorna

Bildutsnitt och kameravinkel på framsidorna

Här märker vi att det är vanligare med närbilder på framsidorna än på dragbilderna inne i tidningen. Av det kan man dra slutsatsen att framsidorna har en mer personlig framtoning, går närmare in på personen som bilden föreställer. Man kan också se att förstasidan av Sportbladet har haft kvinnor och män lika många antal gånger under perioden vi granskade.

Om man jämför män och kvinnor kan man se att **en** kvinna varit med på en närbild på framsidan under perioden vi analyserat, och män vid **fem** tillfällen. Hur ska man då tolka det? Förutom att männen på bilderna framträder på ett mer personligt sätt än kvinnorna enligt Hirdman, så menar också Ulf Wallin att närbilder används för att skildra en stark och orädd person.

Utifrån detta kan man alltså dra slutsatsen att män framställs på ett mer personligt sätt och som starka och orädda på bilderna på framsidorna av Sportbladet, i högre grad än vad kvinnor gör.

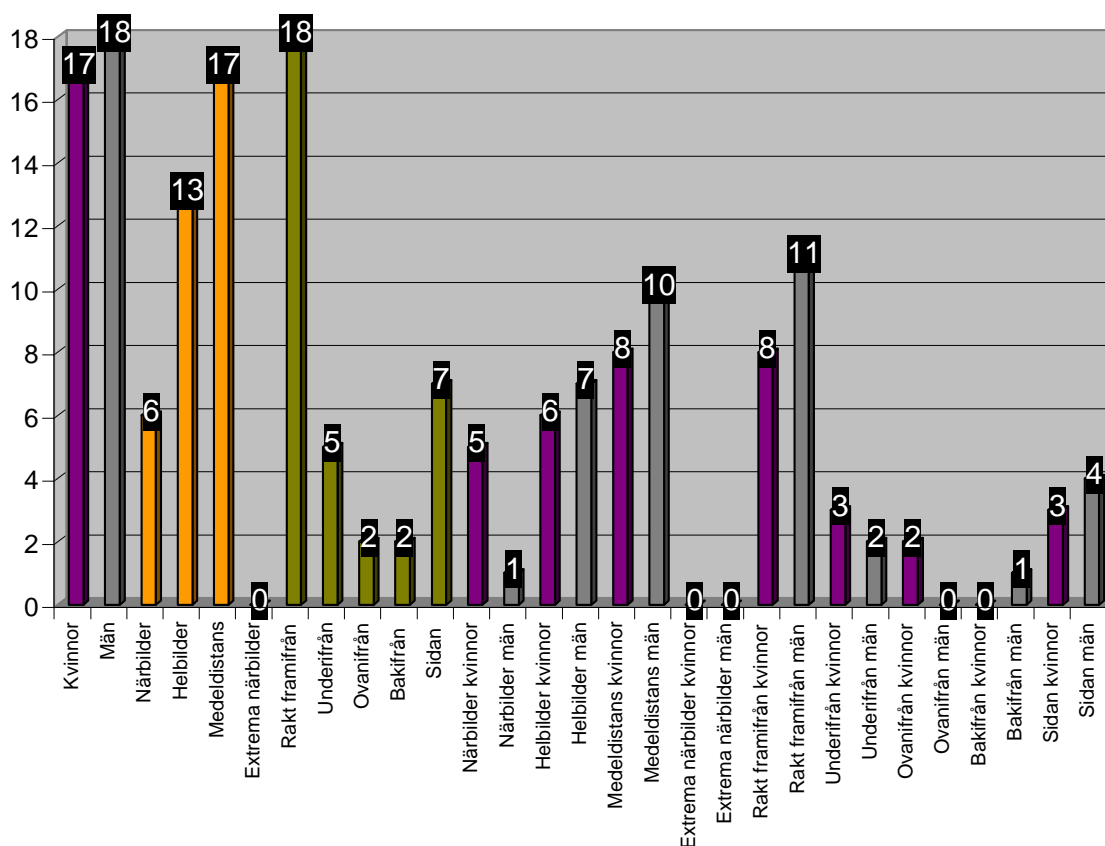
Om man tittar på kameravinkeln så kunde man se att rakt framifrån är vanligast. Män på framsidan fotades antingen framifrån eller underifrån. Kvinnor mer varierat. Det är ganska svårt att dra några slutsatser utifrån ett så begränsat material. I efterhand har vi insett att ett större material hade gett mer utslag, i alla fall när det gäller förstasidorna. Det är svårt att se något tydligt mönster i så låga siffror. Dragbilderna har vi analyserat fler av.

6.4.2 Bildutsnitt och kameravinkel, första och andra uppslaget

I den här delen av analysen har vi utgått från samma kriterier som när vi tittade på framsidorna och granskade bilderna.

Med kategorin ”sidan” under kameravinkel menar vi bilder som tagits från sidan utifrån personen sett, kameran har alltså hållits rak, men personen är fotad från sidan.

Bildutsnitt och kameravinkel första och andra uppslaget

På siffrorna här kan man se att bilder tagna på medeldistans och långt håll är mer än dubbelt så vanligt som närbilder. Extrema närbilder finns inte alls. Bildmaterialet inne i tidningen, i alla fall på de dragbilder vi studerat, är alltså

mindre personligt än framsidorna. Den vanligaste kameravinkeln är rakt framifrån.

Utifrån dragbilderna kan vi konstatera att det är kvinnorna som är med på närbilderna, inte männen, till skillnad från framsidorna. På insidan av tidningen får vi alltså komma närmare kvinnorna. Men antalet bilder tagna på långt håll och medeldistans dominerar vare sig det gäller män eller kvinnor.

Några extrema närbilder hittade vi inte bland dragbilderna heller.

Vanligaste kameravinkeln är precis som hos bilderna på framsidan rakt framifrån. Intressant att notera är att ingen av bilden på männen, vare sig på framsidorna eller bland dragbilderna som vi har analyserat, är fotad ovanifrån. Enligt Hirdman är det en vinkel som gör att personen som fotas framställs som liten och ger betraktaren makt över personen.

Bland bilderna vi analyserade fanns tre bilder på kvinnor som var fotade ovanifrån. Inte någon jättesiffra kanske, men ändå värt att notera.

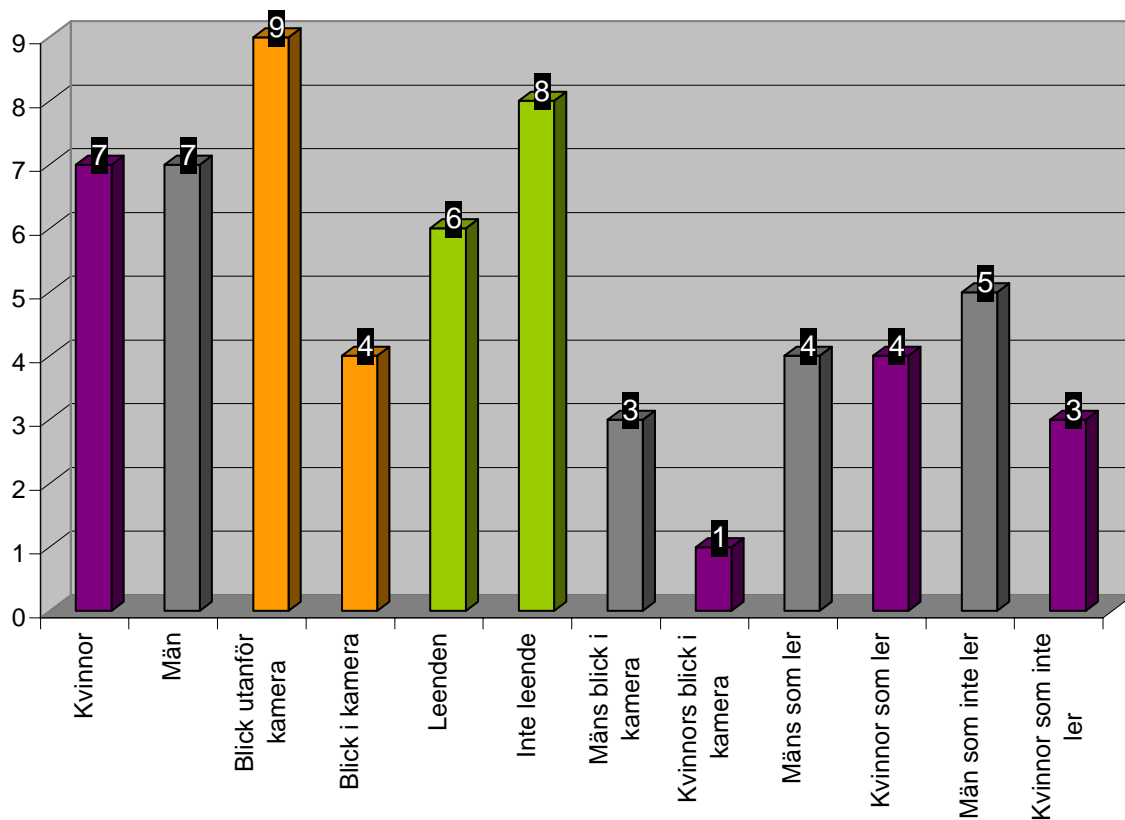
6.5 Blicken och leendet

Enligt Anja Hirdman så porträtteras ”vanliga människor” oftast som stillasittande med blicken riktad in i kameran, en annan iakttagelse som hon gjort är att kvinnor dessutom ler oftare. Att någon ler kan skapa en bild av att den personen ger ett lättsamt och oproblematiskt intryck. En bortvänd blick står för objektivitet, kameran har bara registrerat en händelse. Att blicken inte är i kameran förstärker ”nukänslan”, att objektet är så uppe i något att hon eller han inte märker kameran.

6.5.1 Förstasidorna

Av de nummer av Sportbladet som vi har tittat på, där det var bilder på människor på framsidan, så var fördelningen antalet män och kvinnor 50/50 På sju av framsidorna var det kvinnor och på sju av framsidorna var det män.

Förstasidorna - Blick och Leenden

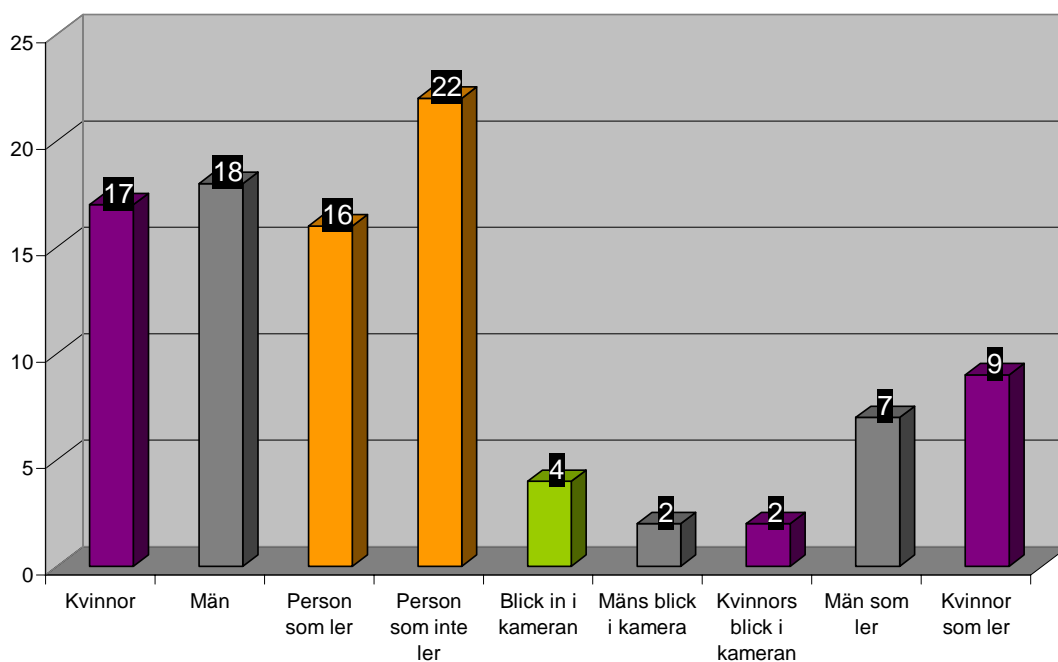
Den direkta ögonkontakten med kameran visar antingen på ett jämbördigt förhållande mellan person och betraktare, eller att personen på bilden är mer utelämnad. Det fanns inga större skillnader här, män och kvinnor log lika ofta på framsidorna.

Observera att det finns framsidor med bilder där det finns flera personer ibland, ibland både män och kvinnor. Ibland ler alla, ibland bara några till exempel. En sådan framsida har vi räknat med både som en bild där någon ler och en bild där någon inte ler. Så den blir alltså räknad två gånger.

6.5.2 Första och andra uppslaget

Totalt antal män på första och andra uppslaget uppgick till 18 st, totalt antal kvinnor på första och andra uppslaget blev 17 st. I två tidningar valde vi alltså att analysera det tredje uppslaget istället för det andra, på grund av avsaknad av dragbild.

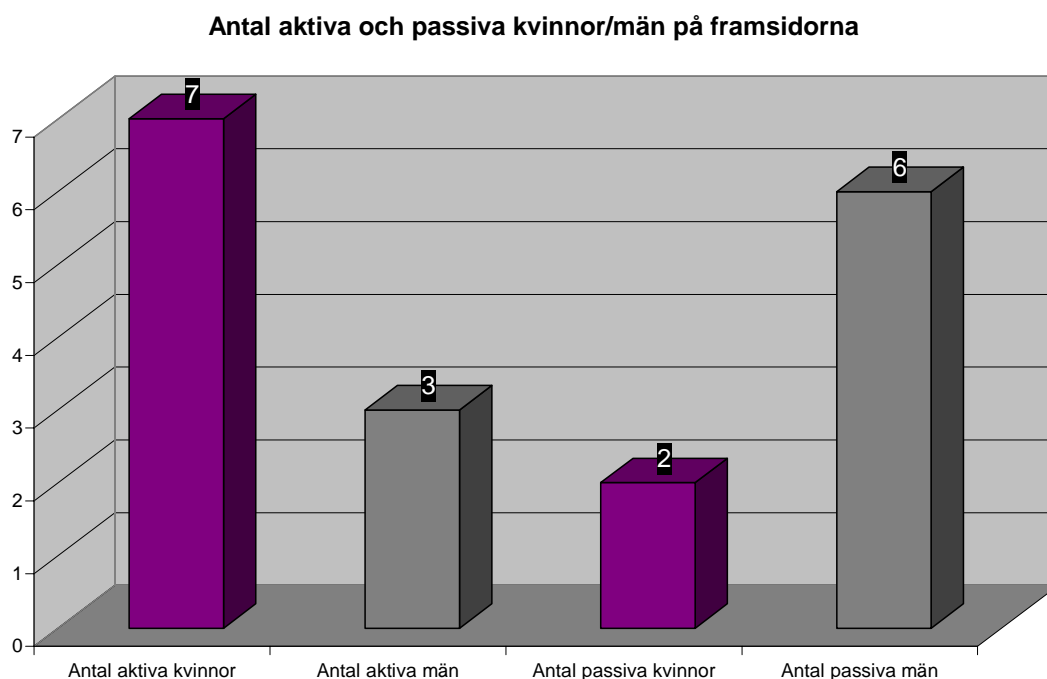
Första och andra uppslaget, Blickar och Leenden

Det är inte många bilder inne i själva tidningen, på första och andra uppslaget observera, där personen tittar in i kameran. I det här fallet så är det ingen skillnad mellan män och kvinnor, båda kategorierna tittar lika ofta in i kameran på dragbilderna. Utifrån det kan vi säga att de representeras likvärdigt när det gäller blicken, ett resultat som inte stämmer överens med Anja Hirdmans teori

om att kvinnor oftare tittar in i kameran. Att kvinnor log på två bilder fler än män är inte en tillräcklig siffra för att komma fram till att det finns några stora skillnader.

6.6 Aktiv och passiv, framsidor

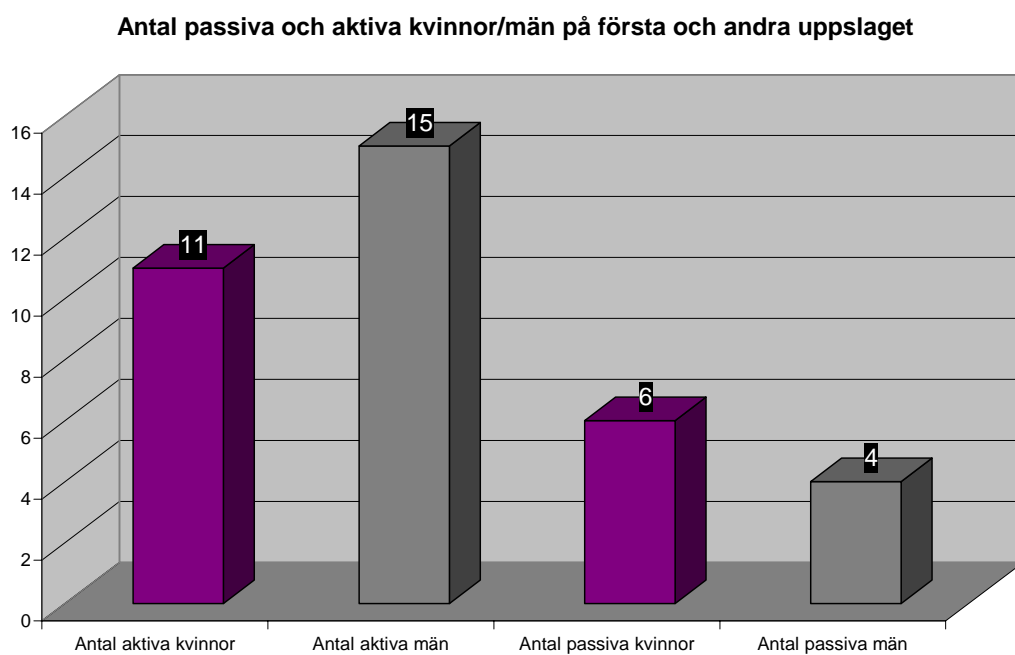

Det är alltså fler bilder där män är passiva än aktiva på framsidan. Men bland kvinnorna så är bilderna på aktiva kvinnor fler. Det vi kan se är att bland bilderna på förstasidorna så är det större del bilder på passiva än aktiva män. Enligt våra siffror så är männen oftare fotade i närbilder på framsidan, än kvinnorna. Alltså kan de passiva bilderna på framsidorna när männen är porträtterade i närbilder. Som tillexempel Mats Sundins extrema närbild, som går över både framsidan och baksidan söndag den 26 februari. Den bilden räknas som passiv, men då är den och andra sidan extrem närbild, vilket enligt Hirdman ger ett uttryck för att han är orädd. Samma när han onsdagen 22 februari porträtteras i närbild, då räknas den bilden också som passiv.

6.6.1 Aktiv och passiv, första och andra uppslaget.

Vi har tittat på andelen aktiva/passiva män och kvinnor på Sportbladets dragbilder, första och andra uppslaget inne i tidningen. Sammanlagt räknade vi statistiken på 36 bilder, 2 bilder per nummer under 18 nummer.

Antal bilder på aktiva män blev 15 stycken, och antalet bilder på passiva män visade sig vara endast 4 stycken av de 36 räknade bilderna. På kvinnor var kvinnorna aktiva på 11 av bilderna och passiva på 6 av bilderna.

6.7 Händelse, mål, porträtt eller föremålsbild

Här har vi alltså tittat på hur stor del av bilderna som är händelse, mål, porträtt eller föremålsbild i Sportbladet. Vi ville få en uppfattning om vilken grupp av foton som dominerar på sportsidorna idag.

6.7.1 Framsidorna

Det vi har märkt är att kvinnor porträtteras mer sällan på framsidan jämfört med i tidningen och i förhållandet till hur ofta män porträtteras. Endast 2 bilder, på alla framsidorna, är porträtt på kvinnor. Motsvarande är 9 bilder på män. Den andra stora skillnaden är att det fanns 8 händelsebilder på kvinnor medan det bara var 2 händelsebilder på män. En övervägande del av händelsebilderna står kvinnorna för.

6.7.2 Första, andra uppslaget

Inne i tidningen vänder de siffrorna betydligt, där är antalet porträtt på män endast 2, medan 6 bilder är porträtt på kvinnor. Här är händelsebilderna jämförelsevis väldigt lika, 18 händelsebilder står männen för och 13 händelsebilder är på kvinnor.

6.8 Annan statistik som vi fick ut av analysen

- Bilderna i alla delarna av Sportbladet som vi har analyserat är fotade av manliga fotografer eller köpta av en bildbyrå. De bilder som är köpta av en bildbyrå vet vi inte vem som fotograferat, det stod bara ett namn ett fåtal gånger vid sådana bilder, även de bilderna hade en manlig fotograf tagit.
- Alla bilderna i de nummer av Sportbladet som vi granskat var i färg.
- Storleken på bilderna har vi mätt efter ungefär hur stor del av ytan på förstasidan eller uppslaget de tagit. Bilderna på framsidan bredde sig oftast över hela sidan. Ibland till och med över hela uppslaget, alltså baksidan av tidningen också, så att man var tvungen att veckla ut tidningen för att se hela framsidan.
- Dragbilderna inne i tidningen tog oftast upp en tredjedel av hela uppslaget. Det vi kan konstatera är att bilderna ska vara STORA. Ofta ser man att bilderna dragits ut så mycket eller beskurits så att pixlarna i bilden syns. En annan slutsats utifrån analysen är att det finns mycket bilder i tidningen. Mer bilder än text är inget ovanligt på ett uppslag. Enligt Wallin var Aftonbladet en av tidningarna i Sverige som hade mest bilder i sin rapportering 1965, det verkar vara något som tidningen håller fast vid.
- Rubrikerna och bildtexterna samspelade väl med bilderna. Bildtexter fanns inte så ofta, men om de fanns var de jättelånga och innehöll mycket information. Samspelet mellan rubriker och bilder föll så väl ut i vissa fall att vi undrade vad som funnits först, bilden eller rubriken? Ibland såg det nästan ut som om man sökt fram en viss bild för att den ska passa till rubriken. I analysen och jämförelsen av hockeybilderna som följer nedan har vi tittat mer på och jämfört rubriker.

6.9 Herr- och damhockeylandslaget, en jämförelse av två landslag inom samma sport, i Sportbladet

Hockey är en stor del i Sportbladets bevakning, därför gjorde vi en jämförelse av två stora hockeyhändelser i Sveriges sporthistoria:

”Damkronornas” silversuccé och ”Tre Kronors” guld under de Olympiska spelen i Turin 2006. Det är två lag som verkade under samma tidsperiod, inom samma sport och för samma land. Det enda som skiljer dem åt är historien, och att de är män och kvinnor. Vi valde att titta hur Sportbladet bild- och rubriksatt de respektive lagen dagarna innan deras stora finaler. Vi gjorde en analys av både framsidan, och alla de följande uppslagen som handlar om ämnet, alltså hockey. Den fullständiga analysen av jämförelsen har vi lagt som bilaga (nr 2), fyra av framsidorna som analysen handlar finns också som bilaga (nr 3).

Det finns en stor skillnad i hur Sportbladets journalister återger de här två historierna om Sveriges hockeylandslag, det är hur ansikten bildsätts och hur redigerarna väljer att visa dem. Om vi lägger damernas framsidor (4 st sammanlagt varav de medverkade i 3 st på framsidan) bredvid varandra så ser vi ett landslag med ryggarna vända mot kameran. Vi ser Elfsbergs rygg när hon kramar om någon som vi förmodar är Kim Martin i en liten infälld bild. Vi ser också en kopia av en film där Maria Rooth har huvudrollen. Alla dessa tre bilder, som Sportbladet har valt att lägga på framsidan, visar bilden av de svenska hockeydamerna. Men inte deras ansikten.

Om vi lägger herrarnas framsidor framför oss så kan vi snabbt konstatera en drastisk skillnad. Vi ser en jättebild som går över tidningens fram- och baksida där hela det svenska herrhockeylandslaget vrålar rätt in i kameran. Vartenda ansikte är tydligt exponerat. På den andra framsidan ser vi Mats Sundin i den extremaste närbilden som vi har hittat under vår analysperiod, i alla tidningar. Vi måste veckla ut tidningen för att kunna se hans *båda* ögon. Den tredje tidningen vi tittade på har däremot ingen bild på någon av hockeyspelarna utan en illustration där Sportbladet gratulerar Finland (svenskarnas motstånd i finalen) till ännu ett nytt silver.

En person som skildras i närbild uppfattas som orädd, som vi har konstaterat tidigare. Bilden på Mats Sundin syftar på det. Tillsammans med rubriken ”Arga

leken börjar nu” så framhävs det budskapet ännu mer. Mats Sundin är en man som inte tänker backa, han är en utmanare, han är orädd. Den bilden publicerades samma dag som herrarna spelade sin final.

Dragbilden samma dag som damerna spelade sin final såg det annorlunda ut. Det är en liten infälld bild, där ryggen på Elfsberg dominerar. Rubriken säger ”...och idag tar vi ännu en medalj”. Det är mer osäkert. I bildtexten frågar sig journalisterna om det blir guld eller silver till Sverige.

När vi bläddrar i tidningen som ska förbereda oss för den rafflande herrhockeyfinalen, den med Mats Sundin täckt över hela framsidan och baksidan, så tar vi som läsare emot en hel del budskap. Vi ser Anna Carin Olofsson på första uppslaget, lycklig över sina medaljer medan hockeykillarna står i hörnet av hennes bild och jublar. De ska göra samma sak. Vi bläddrar vidare och läser om hur ”Han för oss mot guldet”. Vem? Mats Sundin så klart. Den orädde. Vi ser hur han leder sitt lag på träningen, en riktig ledare är han. Vi ska inte analysera texter men rubriken på reporterns krönika är ”Suddens blick – en blick som visar hur mycket han hatar att förlora”. Han kallas Sudden, han behöver inte ens namnges. Inte förrän i ingressen står hans namn. Det finns ingen bildtext. ”Han” räcker definitivt, verkar redigerarna ha resonerat. Och reportern tycker sig se i hans *blick* hur han ”hatar att förlora”. Finns det någon ishockeyspelare som gillar att förlora?

Vi bläddrar vidare och läser om ”psykkrig mot Foppa”, vi ser en fokuserad och sammanbiten Peter Forsberg på dragbilden. Sedan, efter några uppslag, kommer Anna Carin Olofsson på mittenuppslaget. Hon är lycklig.

Dagen innan den jättelika bilden på ”Suddens” ögon på framsidan har Sportbladet haft 6 stycken uppslag om den stundande finalen mot Finland. Lasse Anrell kallar herrarnas senaste hockeymatch ”den största sporthändelsen på våra breddgrader sedan finalen i fotbolls-VM 1958”. Rubriker säger ”Så knäcker vi Finland”, ”Redo för nytt straffdrama” och ”Från koner till kungar”. Vi ser bilder på ansikten, tydliga. Ansikten som beskrivs som kungar, som ska knäcka, som utstår psykkrig och som just har bjudit på den största sporthändelsen. De är minsann unika! Sida efter sida med verbala upphöjningar av vårt svenska hockeylandslag, herrarna.

Vi tar en titt i den tidning som, precis som herrarnas, utkom samma dag som finalen skulle spelas. Men för damerna. Vi bläddrar upp första uppslaget. Kim Martin, hon ser rädd ut, trots närbilden som ska få henne att se mer orädd ut. Det är ingen orädd närbild. Tillsammans med rubriken blir den ännu mer rädd: "Taktiken: skada Kim". Det är kanadensarna som jublar på en bild bredvid henne. Här handlar det inte om "psyckrig" som det gör i herrarnas sammanhang, som är precis likadant. Vi fortsätter att bläddra. Ett till uppslag om Kim Martin följer, hon återfinns på en liten studiobild som hon har på sitt passerkort hängandes runt halsen. Passerkortet ligger mot tröjan. Hon är där, i Turin, på OS. Hon har ett passerkort. Rubriken säger "Jag har funderat på att lägga av..." Det är final samma kväll, vart är våra orädda, svenska damhockeyspelare? Vi bläddrar vidare, på nästa uppslag kan vi klippa ut våra "nya hjältar" på idolkort. Små ansikten, hela tiden. Vi vet knappt hur de ser ut, vi får knappt se dem i en vanligt, normal, halvbild.

"Damkronorna" går till historien. De vinner ett OS-silver. Det beskrivs inte som "den största sporthändelsen på våra breddgrader sedan finalen i fotbolls-VM 1958". Vi bläddrar igenom tidningen som kom dagen efter finalen mot Kanada. Första uppslaget handlar om Bengt-Åke Gustafsson på en presskonferens, sen kommer några uppslag om herrhockeyn. Sedan, någonstans mellan början och mitten av tidningen hittar vi dem. "De vann ett folks kärlek", lyder rubriken. Kärlek? De har spelat hockey, de har skrivit hockeyhistoria. Men Anrell "tackar för showen". Bilden är den sämsta tänkbara på ett lag som vunnit "ett folks kärlek". Bilden harmonierar inte ihop till den kärleksfulla rubriken. På sidan efter det uppslaget kommer en artikel om hur damlandslaget kanske ska splittras, "satsningen över". Det är en liten bild där damerna kramar om varandra på led, de vet inte hur framtiden blir. Bildtexten frågar "sista kramen?" Ja, tänk om inte damerna får kramar mer.

Vi bläddrar igenom tidningen som kom dagen efter herrarnas final, som resulterade i ett guld. Tio uppslag med bilder och texter om landslaget följer. Första och andra uppslaget är i princip två bilder på när en svensk gör mål och den andra bilden när den svenska målvakten räddar. Rubrikerna är så fantasifulla som "Måååååålet" och "Räddningen!". På tredje uppslaget gottar sig Anrell i hur skönt det är att den sista stora svenska drömmen blivit sann!

”Drömmen om att vara bäst i hockey”. Sedan läser vi om Foppas krav, tittar på hur Mats Sundin kysser sin efterlängtrade medalj, vi följer laget in i omklädningsrummet och sen ser vi när ”hjälten pusstar ut” bredvid sin fru. Den bilden är en av få bilder på kvinnor i det numret.

Det är stor skillnad i hur män och kvinnor som ishockeyspelare representeras i Sportbladet. Det märkte vi redan efter jämförelsen av framsidorna. Frågan är inte längre *om* media bevakar damidrott tillräckligt, utan *hur* det görs? Även om vi sett tidigare att det är en underrepresentation av kvinnor i Sportbladets rapportering, precis som det är vissa sporter som dominerar (ta i beaktning att vi analyserat endast under OS-veckor, vilket påverkar resultatet av vilka idrotter som dominerar).

Ord som ”psykkrig”, ”han ska föra oss mot seger”, ”straffdrama”, ”knäcker” används när det gäller herrarna. Ord som ”de vann ett folks kärlek”, ”sista kramen?” och ”jag har funderat på att sluta” förekommer på damernas uppslag.

När Lasse Anrell skriver att den svenska drömmen har blivit sann. Sverige har blivit bäst i hockey, utgår han direkt från att Mannen är normen. Männens vinner, blir bäst, därmed är Sverige bäst. Som Hirdman menar i sin teori, att det finns en hierarki där mannen är norm och han utgör det normala.

7. Diskussion

I det här kapitlet diskuterar vi resultatet av våra analyser av hur män och kvinnor representeras på framsidorna, första och andra uppslaget i Sportbladet.

När vi satte oss ner och började arbeta med den här uppsatsen så var en av de första frågorna vi ställde oss om man var tvungen att heta Anja Pärson för att få vara med, som kvinna, i Sportbladet? Efter att ha gjort analysen så konstaterar vi att det inte är så. Fast det skadar ju inte att heta Anja Pärson. Det är nämligen en gemensam nämnare för dem som förekommer på bilder i Sportbladet, de presterar bra inom sin idrott. Om någon är favorit inför till exempel vinter-OS, så har den personen en given plats i Sportbladet inför en tävling. Likadant om du tar medalj, allra helst då guld förstås. Det är egentligen ingen skillnad om det är en kvinna eller man, presterar personen bra så platsar han/hon i Sportbladet. På det viset kan vi påstå att Sportbladet präglas av ett elitistiskt tänkande.

Manliga hockey- och fotbollsspelare drar dock det längsta strået, de har störst chans att få vara med på framsidor och dragbilder inne i tidningen. Störst chans för kvinnliga idrottsutövare att medverka i Sportbladet är om hon heter Anja Pärson eller Anna Carin Olofsson, eller om hon spelar i hockeylandslaget. Enligt vår studie så är det dessa grupper av idrotter som dominerar bilderna bland män och kvinnor under perioden som vi granskat.

7.1 Det kollektiva maskulinitetsprojektet

En annan viktig upptäckt som vi har gjort är att vi har fått Yvonne Hirdmans teori om ”det kollektiva maskulinitetsprojektet” bekräftat. Hon menade att det genom historien alltid handlat om att visa upp män för män. Att ange Mannen som det viktiga, har alltid förekommit, menar Hirdman och hon anser att det inte är helt oväsentligt i ett större sammanhang. För att förstå världen så måste vi tolka det vi ser. Och när kvinnor och män läser Sportbladet så är det faktiskt män som dominerar bland bilderna. Det är en av de tydligaste siffrorna vi fick fram, trots att vi bara hade en analysperiod på drygt två veckor. Tidigare i historien förekom aldrig kvinnor på sportsidorna, varken som idrottsutövare, journalister eller fotografer. I dag förekommer kvinnor som idrottsutövare i Sportbladet. Men siffrorna talar sitt tydliga språk, kvinnorna tar bara en tredjedel så stor plats som männen bland bilderna i tidningen. Vi hittade inte en

enda bild som var fotad av en kvinna. De bilderna som är köpta från bildbyråer vet vi dessvärre inte vem som har tagit. Men alla namn som uppgavs i och med bilderna var män.

7.2 Tre Kronor och "Damkronorna"

Dikotomin i sportjournalistikens värld är tydlig, där om någonstans finns det en vilja att skilja på det som är manligt och kvinnligt. På männens villkor, förstås. Ett enkelt exempel, vi säger Tre Kronor, inte "Herrkronorna", men när det gäller kvinnor och hockey så måste det nämnas att det är *damer* det handlar om. "Damkronorna" var ett ord som användes flitigt i Sportbladet. Det kan viftas bort med att "det har alltid varit så, Tre Kronor, man kan inte byta namn på dem bara för att kvinnorna börjar spela hockey". Det är ett ofta förekommet argument runtomkring kvinnor och deras ställning i samhället, det Hirdman väljer att kalla för "den reproducerande kraften" i samhället. Hur ska vi kunna ändra på något om det finns argument som säger att det alltid har varit på det viset?

Förut kunde sportjournalistiken utesluta kvinnorna, kvinnan var inte alls närvarande, hon var oviktigt. Som Hirdman skriver om stereotyper, så tillhörde kvinnan tidigare den första kategorin A – icke A. Det var "mannen", och så var det "icke mannen". Det vi kan se på sportsidorna idag är att män och kvinnor ställs mot varandra, de är överhuvudtaget inte jämförbara. Den kategorin som hon väljer att kalla A – B bygger på motsatser och kontraster. Det här kan i sin tur kopplas till de två byggstenar som genussystemet står på, alltså dikotomin och hierarkin. Hierarkin i Sportbladet är att mannen är normen, det är utifrån männen som sportjournalistiken utgår. Det syns tydligt i siffrorna om hur många män och kvinnor som förekommer på bilderna, vem som skriver och vem som håller i kameran men också i jämförelsen mellan hockeylandslagen.

7.3 Hegemonin verkar

Att det var lika många kvinnor som män på förstasidorna av tidningarna vi analyserade kan lätt tolkas som jämställt. Samtidigt frågar vi oss om det ger en rättvis bild av innehållet i tidningen som säger att 1424 bilder var på män, och 425 på kvinnor?

Att ha lika många män och kvinnor på framsidan av tidningen är kanske ett sätt att vinna hegemoni ute i samhället? Vi blir kanske lurade att tro att innehållet är mer jämställt än vad det är? Enligt Gramsci verkar hegemoni när de underordnade grupperna uppfattar de rådande förhållandena som normala. Den dominerande ideologins åsikter blir det sunda förnuftet. Det har gått så sakta så sakta, i början av 1900-talet fanns inte kvinnor med som aktiva idrottare eller som journalister på sportsidorna. I dag finns kvinnor med, men som vi redan noterat tidigare så är skillnaden fortfarande stor. Förr talade den rådande ideologin om för oss att kvinnor inte skulle hålla på med idrott. Det var något för endast männen. I dag idrottar kvinnor, men får ändå inte samma uppmärksamhet i medierna. Räknas inte deras prestationer för att de jämförs med männen som enligt Hirdman alltid varit normen i samhället? Om man lägger in lika många män och kvinnor på förstasidan och har med minst en artikel om ”kvinnoiddrott” i tidningen, anser man sig ha fyllt ”kvinnokvoten” då? Vi har siffrorna som visar att kvinnor finns med på en tredjedel så många bilder som männen. Det konstiga är att ingen verkar upptäcka det sneda förhållandet. Kvinnor är ju med, både på framsidan och på ett av uppslagen, så ojämnställt kan det väl inte vara? Där och då råder hegemoni, de rådande förhållandena uppfattas som normala och att män är med på över hundra bilder och kvinnor på omkring tjugo en dag i sportbladet är sunt förnuft.

7.4 Männen på förstasidan

Vad vi också kan konstatera är att männen porträtteras oftare i närbilder på förstasidan än kvinnorna. Enligt Anja Hirdman ger en närbild ett mer socialt intryck än en bild på en person som är tagen på avstånd. Ulf Wallin menar att en närbild betyder att fotografen skildrar en stark och trygg person. Att männen då oftare skildras i närbilder på förstasidan gör inte bara att vi kommer närmare idrottsmännen än kvinnorna, de skildras också som starkare och tryggare. En aspekt som visar ungefär samma sak är att kvinnorna oftare var aktiva på framsidorna än männen. Bilderna på män är oftare porträtt. Det gör också att man får känslan av att man får komma närmare männen, medan kvinnorna bara fotas i förbifarten när de utövar sin idrott.

När vi jämför hockeybilderna på herrarnas och damernas hockeylandslag inför finalmatcherna i OS hittar vi samma sak där. Kvinnorna fotas ofta bakifrån så

att man inte ens kan se deras ansikten, medan männen fotas framifrån i grupp, eller i närbilder i större utsträckning. Vi får komma närmare den manliga hockeyspelaren och han porträtteras som stark och trygg inför OS-finalen. Kvinnorna på bilderna ger ett osäkert intryck, att de har gått vidare till finalen är ett mirakel, en dröm som går i uppfyllelse. Kvinnorna förblir anonyma ryggtavlor, utan ansikten. Men folkets ”kärlek” har de vunnit.

De allra flesta bilderna är tagna rakt framifrån, både när det gäller män och kvinnor. Förutom hockeydamerna som ofta blev fotade bakifrån. Det finns dock en liten differens som vi lade märke till. Det var att tre kvinnor blivit fotade ovanifrån, vilket ingen man har blivit. Även om det inte är så stora siffror så tycker vi att det är värt att notera. Att bli fotad ovanifrån gör att personen ser liten ut och ger den som ser på bilden en känsla av övertag gentemot personen som fotograferas.

7.5 De dominerande idrotterna

Vi såg också en annan skillnad i rapporteringen mellan kvinnor och män. När vi granskade bilder inne i tidningen valde vi ut två dragbilder, en från första uppslaget och en från det andra uppslaget. Ur alla 17 tidningar så analyserade vi 18 bilder som var på män. Och genom alla de bilderna så representerade männen endast tre idrotter där hockey var överlägset med 13 bilder. Fyra av bilderna med män på handlade om längdskidor och en av bilderna om alpint.

Kvinnorna hade en mer jämn representation av idrotter, det fanns ingen stor dominant bland de 17 bilderna med kvinnor på. Hockey fanns med på fem av bilderna, alpint på fem, och skidskytte också fem. Längdskidor fanns med på en bild. Det fanns dessutom en bild som klassades som övrigt, där en kvinna var med utan att representera någon idrott alls.

Här bör man tänka på att vinter-OS pågick under hela perioden som vi granskade.

Men det är intressant att jämföra våra siffror med siffrorna från Svenska Riksidrottsförbundet. Enligt dom siffrorna (finns under Analys i uppsatsen) är det fler män i Sverige som är aktiva inom skidor än inom hockey. Trots det är skillnaden stor i Sportbladet, hockey finns med på 14 bilder, längdskidor på 4...

Det borde inte ha något med prestationerna att göra heller då längdskidåkarna tog flera medaljer, varav två guldmedaljer, hockeylandslaget en guldmedalj.

Och om man jämför antalet gånger som bilderna handlade om damhockey respektive herrhockey märker man en stor skillnad. Herrar, 13 bilder, damer 5.

Damkronorna fick en tredjedel så mycket uppmärksamhet på dragbilderna på första- och andra uppslaget som herrkronorna fick. Trots att de gjorde en historisk insats.

Detta tycker vi återigen visar att mannen och herrhockeyn är normen, kvinnorna får komma in och ta plats, men inte på samma villkor.

En annan skillnad som vi upptäckte var att tränare fanns med på bilder då och då. Men då var det alltid män på de bilderna, inte en enda kvinna såg vi som medverkade i egenskap av tränare eller förbundskapten eller ordförande för IOK och så vidare. Kvinnorna medverkade som "idrottsmän" (varför finns inte begreppet idrottskvinna inpräntat på samma vis?), flickvänner eller fruar, eller som representant för "blonda kvinnor som lurade idrottsmän" när det handlade om dopingkontroller. Värt att notera är att vi inte såg någon man på bilderna som var med i egenskap av pojkvän.

Det är ett faktum att fler män spelar fotboll än kvinnor, att fler män överhuvudtaget idrottar mer än kvinnor. Det är kanske inte så konstigt heller när man ser hur det har sett ut historiskt. Ännu i början på 1900-talet så var idrott något som endast var förbehållet män. Kvinnorna har kämpat sig in, lite i taget, alltid på männens villkor. Kvinnoidrotten verkar också ha varit omgärdad av "farbroderliga" tongångar och fördomar. Den senaste jag hörde var att kvinnor som idrottar är lesbiska. Vart kommer alla dessa föreställningar ifrån? Killen som kläckte ur sig att kvinnor som idrottar ofta är lesbiska hade läst just Sportbladet där det stod om två hockeyspelare som blev kära i varandra.

Frågan är alltså om medierna och i det här fallet Sportbladet ska skildra verkligheten eller styras av den? Det är sant att fler män än kvinnor spelar fotboll. Men det är också verklighet att det finns en damallsvenska. Vad är det som säger att man inte ska kunna läsa om den i tidningen? Om det finns en serie för damer och en för herrar på elitnivå bör respektive serie bevakas lika. Där

borde det inte vara någon skillnad. Däremot så är det inte upp till Sportbladet, eller något annan tidning, att tänka på huruvida olika lag och sporter får mer eller mindre sponsorer i samband med att de skriver eller inte skriver om dem. Sportbladet kan inte ha något indirekt ansvar för en klubbs ekonomi eller utveckling av sporten. Den biten måste komma från andra hållet, från klubbarnas håll. En sport utvecklas genom att människor utövar den, sedan skriver tidningen om sporten. Så enkelt borde det vara. Och finns samma sport på samma nivå, på både dam- och herrsidan så ska det bevakas likvärdigt. Kanske borde man titta närmare på vad det är som Sportbladet skriver om egentligen. Kanske en del av utrymmet, som till exempel tar upp Zlatans frisyren under karriären och hockeyspelare som finner kärleken, borde lämnas till skvallertidningarna och ge plats till en mer renodlad sportjournalistik? Men här kommer vi in på frågor som inte hör hemma i vår C-uppsats.

Ska innehållet värderas efter hur många som håller på med en viss idrott? Ja, det finns fler män än kvinnor som spelar fotboll, men det finns även fler tjejer som håller på med ridport, gymnastik, golf och friidrott än killar som spelar ishockey. Utan att ha räknat innehållet vågar vi oss ändå på att påstå att det skrivs betydligt mer om ishockey på sportsidorna än någon av de ovanstående idrotterna.

8. Förslag till vidare forskning

Det hade varit intressant att göra vår analys med material från en längre period. Kanske under två månader på vintern och två månader på sommaren. Då skulle man få ett större underlag och tillförlitligare siffror. Det hade dessutom varit intressant att jämföra innehållet i tidningen under sommaren med vinterns material. Vi misstänker att det skiljer sig åt ganska ordentligt, både när det gäller idrotter och personer på bilderna. En frågeställning skulle då kunna vara om man måste heta Kajsa Bergkvist för att platsa på första sidan?

Ett annat alternativ vore att jämföra undersökningen som vi har gjort med en undersökning av sportmaterialet i en annan tidning.

Ett tredje alternativ kunde vara att ta fasta på OS biten. Kanske jämföra vår undersökning av materialet som gjordes under vinter-OS 2006 med rapporteringen från något annat vinter-OS? Eller med rapporteringen under ett sommar-OS. Något som vi funderade på i början var att göra en undersökning över tid. Jämföra innehållet i dagens Sportbladet med för hur det var några år tillbaka. Det som blev problematiskt med det var att få tag på äldre material att analysera.

Men det vi tror är viktigast, oavsett vilken riktning man skulle välja för en fortsatt undersökning är ett bredare material. Det förutsätter också att mer tid finns till förfogande.

9. Referenser

Ulf Wallin, *Sporten i Spalterna*, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet, 1998.

Jesper Bengtsson, *Mäktiga medier, mager demokrati*, Bilda förlag, 2001.

André Jansson, *mediekultur och samhälle*, Studentlitteratur AB, 2002.

Göran Segeholm, *Fånga bilden*, Fojo, 2003.

Håkan Larsson, *Iscensättningen av kön i idrott*, Stockholm HLS:s förlag, 2001.

Anja Hirdman, *Tilltalande bilder*, Atlas förlag, 2002.

Yvonne Hirdman, *Genus; om det stabila föränderliga former*, Liber, 2003

Stuart Hall, *Representation, Cultural Representation and Signifying Practices*, Sage Publications, 2003

John Fiske, *Kommunikationsteorier, en introduktion*, Wahlström & Widstrand, 2003

Sven Ross, *Kommunikationens korsningar*, Nordicom Sverige, 1994.

Internet

Svenska Riksidrottsförbundets hemsida <http://www.rf.se>

10. Bilagor

Bilaga 1 En jämförelse mellan två landslag i samma sport

Svenska hockeylandslaget, damer

Lördag 18 februari

Det är dagen efter att svenska hockeylandslaget (damerna) slagit USA i semifinalen. Sportbladets framsida består av en bild som liknar en affisch. Det är två hockeyspelare, Rooth och en annan tjej. Rooth har händerna upp mot skyn och skriker, den andra har sina händer om Rooths midja. Hon skriker också upp mot skyn. Bilden är tagen lite uppifrån, från sidan. I bakgrunden är två svenska flaggor inlagda.

Rubriken lyder:

Damkronorna presenterar

Erika Holst Kim Marin Maria Rooth

MIRAKLET

Det ligger ett citat på framsidans dragbild:

”Har man så mycket dröm som vi har i oss, så går det att vinna”.

Det är en efterrapning av ett omslag till filmen *Miracle on ice* som är en amerikansk film som handlar om hur USA slog Sovjet på 80-talet (herrar). Något som verkade omöjligt från början, blev verklighet. Det står i texten att ”damkronorna” sett filmen tre-fyra gånger och inspirerats av den.

Bilden i sig är ganska anonym. Om det inte vore för att vi ser Rooths namn på hennes rygg skulle det vara svårt att urskilja vem det är. Den andra tjejen har galler för hjälmen, blundar och skriker på samma gång, också där är det svårt att se tydligt vem det är. Bilden är tagen på ganska långt håll, kanske med teleobjektiv som sportfotografer oftast använder.

På första uppslaget är dragbilden över båda sidorna. På bilden är också två hockeyspelare, längst upp till vänster i bild. Ansiktena är inte urskiljbara då de är fotade i profil och står vända mot varandra. Dessutom har de hjälmarna på sig och ena tjejen håller sina händer runt den andra tjejens hjälm. De står på knä på isen, hela förgrunden av bilden består av suddig is, bakgrunden av en knappt urskiljbar sarg. De två hockeyspelarna är tydliga och skarpa i bilden men är fotade på långdistans. Över hela bilden ligger citat från läsare, journalister och

andra utspridda. Det är röster om det svenska landslaget. I nederkant av bilden är spelarna en och en på varsin porträttbild. Ingen rubrik.

På det andra uppslaget är dragbilden inte lika stor. Men den här gången är det Maria Rooth ensam, vid USAs avbytarbås. Rooth står brett med benen med klubban högt i luften och vrålar rätt ut. Hon har precis satt den avgörande straffen, som punkterade matchen och tog Sverige till final.

Bilden är tagen på långt håll, ansiktet är inte tydligt. Rubriken: Drömmen som blev sann.

På det tredje uppslaget behåller dragbilden samma storlek som på föregående. Det är en lagbild full av hjälmar och gula tröjor, ingen går att urskilja, förutom ett vrålande ansikte. Annars består bilden av ryggar, axlar, hjälmar, händer. Rubriken: Jag är så sjukt stolt.

Det är Maria Rooths ord.

På fjärde uppslaget är det Kim Martin på en lika stor dragbild som föregående. Hon är i färd att rädda en straff från en kanadensare. Bilden är tagen långtifrån, knappt urskiljbart ansikte, en händelsebild som ser ut som en teve-bild.

På nästa uppslags dragbild återfinns nu två av dem som figurerat i siluett i tidigare uppslag. Maria Rooth och Kim Martin i en närbild. Den är lite oskarp. Marin skrattar brett, Rooth gapar och ser ut att vråla eller göra till sig för kameran. Det ser ut som en sådan där bild som kompisar tar på varandra, som om en av tjejerna på fotot har tagit bilden på dem två tillsammans.

Nästa uppslag handlar om Peter Forsberg.

Söndag 19 februari

Ett uppslag handlar om att succén inte gav någon bonus för de svenska spelarna. Alla föregående redovisade uppslag från 18 februari är med, förminskade, på uppslaget tillsammans med en bild på laget som står i en klump och kramas.

Söndag 20 februari

Samma dag som Sverige ska möta Kanada i finalen.

Framsidan består av en illustration över hur många medaljer som Sverige tagit så långt under Olympiska spelen. En liten inklippt, utskuren, bild på två hockeyspelare är inklippt till höger på framsidan. De står nära varandra och ser ut att nästan kramas, ena tjejens ansikte är lite synligt. Den andra tjejen ser vi

bara ryggen och benen av. Bildtexten lyder ”blir det guld eller silver för Damkronorna ikväll”.

Första uppslaget har rubriken: Taktiken: skada Kim.

Bilderna tillhörande den rubriken är en gruppbild på Kanadensare och en bild på en ensam Kim Martin som blickar upp mot taket. Det är en närbild på Kim Marin, hon har munnen halvöppen. Tillsammans med bilden på kanadensarna och rubriken får Martin att se lite orolig ut. Hon är utsatt.

Nästa uppslag har en stor dragbild över hela ena sidan. Kim Martin syns på en liten bild i den bilden. Det är hennes passerkort till OS i Turin som ligger mot tröjan. En bild i bilden. Rubriken: ”Jag har funderat på att lägga av...”

Det är en anonym dragbild, det mesta av bilden upptas av hennes tröja, med tre kronors märke på. På passerkortet är en liten bild på Kim fäst, en liten studiobild från hockeyförbundet, förmodligen.

Nästa uppslag består av 20 småbilder på varje spelare i landslaget. Rubriken lyder: Här är våra nya hjältar – klipp ut och spara.

Nästa uppslag handlar om doping.

Söndag 21 februari

Dagen efter finalen. Sverige förlorade. Dragbilden visar ett lag, fotat på avstånd, med armarna upp i skyn. Det enda man ser är ryggar, rumpor och ben. På avstånd. Längst bort i bilden skyntas publiken. Rubriken: De förlorade en OS-final. Men vann ett folks kärlek.

På första uppslaget är Bengt-Åke Gustafsson, han är ensam, halvbild på medeldistans. Hans ansikte är tydligt, ögonen går strax utanför bilden, de är väldigt fokuserade, förmodligen på någon journalist som han pratar med. Bilden är från en presskonferens.

Nästa uppslag handlar om Bengt-Åke och hockeylandslaget (herrarna), så gör även uppslaget därpå. Där är 18 småbilder på de svenska hockeyspelarna när de var små, en och en. Rubriken: Exklusiva småkronor – klipp ur och spara.

Nästa uppslag består av en förhållandevis liten dragbild, mer text däremot. På lagbilden syns 6 stycken hockeyspelare (damer) som är fotade på långt håll, i helbild. De har blickarna riktade lite överallt, ser inte överdrivet glada ut. De håller sina silvermedaljer mot skyn. Rubriken: De vann ett folks kärlek.

Svenska hockeylandslaget, herrar

Lördag 25 februari.

Det är dagen före Sverige ska spela final i hockey mot Finland i OS.

Framsidan består av en illustration. Det är en gratulation till Finland, till ännu ett silver.

Dragbilden på första uppslaget visar en händelsebild, kan vara en teve-bild eftersom fotografen måste befinna sig nere på isen för att ta en sådan bild. Den är fotad underifrån, ryggen på Sveriges motståndare syns, det är en målvakt. Runtom i bilden syns publiken. Det ser ut som att den är tagen med fish-eye, en bågad effekt. Till höger i bild syns två svenskar, med händerna sträckta upp mot skyn och en av de vrålar. Bilden är tagen så mycket underifrån att takets detaljer syns tydligt. Svenskarna och målvakten ser ut som jättar.

Nästa uppslag. En förhållandevis liten dragbild, men då består den också av finnar. En tät halvbild på tre-fyra finska spelare (herrhockey). Infälld i den bilden är två svenska hockeyspelare, i nästan helbild, det är Samuelsson och Holmström. Den sistnämndas ansikte syns tydligt och han skrattar i riktning mot finländarna. Svenska kramar om varandra.

Rubriken: Så knäcker vi Finland

Nästa uppslag. Dragbilden är på Peter Forsberg "in action". Det är en halvbild på medeldistanshall. Forsberg är ute på isen och spelar. Bildtexten lyder: Siktat på nytt OS-guld. Peter Forsberg kämpade länge för att kunna spela OS-turneringen – nu är han framme vid slutmålet: finalen. "Det känns fantastiskt", säger den svenska superstjärnan. Rubriken: Redo för nytt straffdrama.

Nästa uppslag lyder rubriken: Jagr: Ta hem guld, Henke. Det är en bild, ganska otydlig sådan, på Henrik Lundqvist och Jaromir Jagr under en match. De är fotade från sidan, på avstånd, men bilden är tät.

Nästa uppslag består mest av illustrationer över hockeyplaner. Strategier har målats upp på de olika hockeyplanerna som uppgår till hela sju stycken.

Nästa uppslag, en ganska liten dragbild på de svenska hockeyherrarna. Det är en lagbild där Alfredsson, med ryggen mot kameran, åker mot avbytarbåset och klappar alla sina medspelare på handen. 8 av spelarnas ansikten är tydligt synbara. Rubriken: Från koner till kungar.

Underrubriken: Att Tre Kronor skulle spela OS-final var allt annat än självklart.

Mats Wennerholm berättar historien om Tre Kronors krokiga väg mot guld.

Söndag 26 februari

Det är dagen då finalen ska spelas mellan svenska hockeyherrarna och Finland. Framsidans dragbild består av Mats Sundin, både framsida och baksidan! Uppförstorad. Man måste veckla ut hela tidningen för att se bilden. Det är en extrem närbild på hans ögon. De är fokuserade, stirrandes orädd rätt in i kameran. Rubriken lyder: 14.05 – Tuijotusleikki alkaa nyt*. 14.05 – Arga leken börjar nu.

Första uppslaget har en dragbild på Anna Carin Olofsson, en närbild när hon leendes håller upp sin medalj. Rubriken är: OSTOPPBARA.

Infälld i Anna Carin Olofssonbilden återser vi Samuelsson och Holmström, sist stod de och skrattade åt finnarna. Nu är de infällda i den här bilden, större denna gång. Bildtexten lyder denna gång: Ska fixa guldpris. Tomas Holmström och Mikael Samuelsson ska göra det Anna Carin Olofsson gjorde igår: vinna OS-guld.

Nästa uppslag handlar om Mats Sundin. Dragbilden består av fyra spelare som åker på isen, det är svenska herrhockeylandslaget som värmer upp eller har träning. Två ansikten syns tydligt, Peter Forsberg och Mats Sundin. De ser koncentrerade och fokuserade ut. Mats Sundin åker först. Rubriken lyder: Han för oss mot guld.

Nästa uppslag lyder rubriken: Psykkrig mot Foppa.

En bild på Peter Forsberg i helbild, från knäna och uppåt. Han går i något som liknar en korridor. Han ser fokuserad ut där han går mot kameran med blicken riktad på något till höger ut ur bild. Infälld i bilden är en spelande Peter Forsberg i Tre Kronors matchställ.

De två följande uppslagen handlar också om hur de svenska hockeystjärnorna ska ta Finland. Simon Bank skriver en sammanfattning på ”de största sammandrabbningarna” genom tiderna och det andra uppslaget handlar om ”kamperna som Sverige måste vinna” under rubriken ”Det sista slaget”.

Måndag 27 februari

Dagen efter Sverige har vunnit mot Finland.

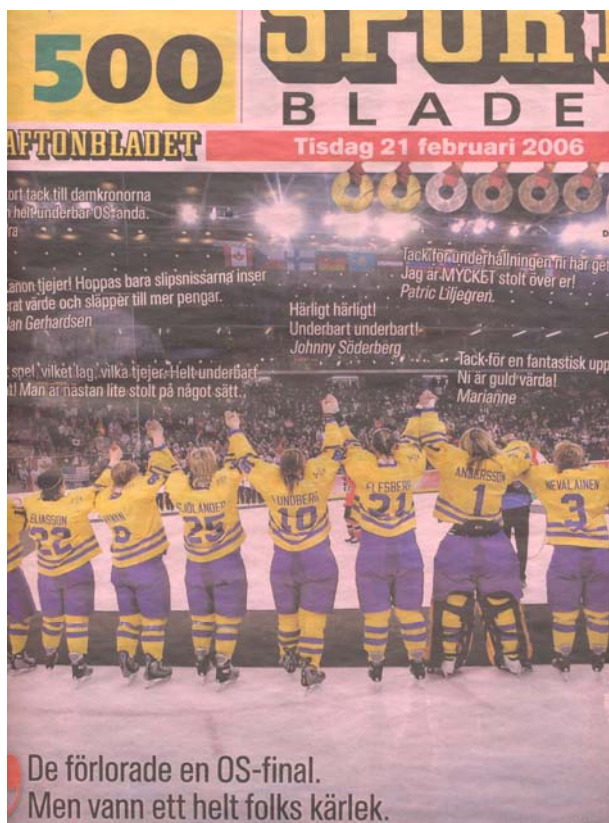
Dragbilden går över framsidan och baksidan. En jättebild på svenska landslaget (herrar) som tittar in i kameran, skrattar, håller upp svenska flaggor. Det är en

tät bild där inget annat syns, sånär som lite tak längst upp i bild, och en svensk och en finsk flagga som hänger från taket. Ansikten är tydliga, inga hjälmar.

Ingen rubrik.

Första uppslaget handlar om hur ett mål gick till. Det är Nicklas Lidström som beskriver hur han gjorde mål på Finland. Andra uppslaget handlar om hur Henrik Lundqvist lyckades rädda en viktig puck. Henrik Lundqvist beskriver hur han upplevde räddningen. Tredje uppslaget en jättebild när hela laget är på väg mot Henrik Lundqvist, de skriker och håller ut armarna. Rubriken lyder "26 februari 16.09.27: Drömmen om att vara bäst i hockey blev sann". Lasse Anrell konstaterar att "den sista stora svenska drömmen". Nu blev den sann. Alla stora stjärnor var med. Och de vann. Nu gottar sig Sportbladet, på nästa uppslag biter Mats Sundin i sin medalj, han poserar tillsammans med en glad Peter Forsberg i en tät halvbild. Foppa har ett krav som journalisterna har lyft upp i rubriken "Foppas krav: ett flyg hem". Uppslaget därpå får vi se tränarna kramar Forsberg och Kronwall till rubriken "Jag gläds så oerhört", det är Bengt-Åke som citeras. När vi började tro att guld-firandet var över så kommer på nästa uppslag en bildorgie på Mats Sundin när han kysser sin guldmedalj. Det är en bildserie på tre bilder. "Vår gyllene generation" är rubriken. I uppslaget därpå får vi följa spelarna in i omklädningsrummet där champagnen sprutar. I uppslaget därpå ser vi rubriken "Här pusstar hjälten ut", det är Nicklas Lidström som kysser sin fru Annika vid ett dukat bord. På uppslaget därpå "VÄRLDEN: NI ÄR BÄST". En dragbild på Henrik Lundqvist på isen, på bilden ligger hälsningar från läsare och journalister. Efter det kommer ett uppslag som under rubriken "Vägen till guld" reder ut *hur* det hela gick till. Ifall någon skulle ha missat det.

Bilaga 2 Bilder från Sportbladets framsida

Tisdag 21 februari, Svenska damhockeylandslaget tog OS-silver

Måndag 27 februari, svenska herrhockeylandslaget tog OS-guld

Måndag 20 februari, samma dag som svenska damhockeylandslagets OS-final

Söndag 26 februari, samma dag som svenska herrhockeylandslagets OS-final

